

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om postförmedling

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om postförmedling, och att lagen angående rättighet att idka näring ändras i samband med detta.

Under 354 års tid har postverksamheten i vårt land av tradition skötts av ett postverk, numera Post- och televerket. Post- och televerket var ett ämbetsverk ända till 1990 då det ombildades till ett statligt affärsverk av ny typ. Postförmedling har dessutom skötts av s.k. kurirföretag, både inom landet och även till andra länder. Masspostverksamhet, sådan den definieras i propositionen, har skötts av både Post- och televerket och tidningsbolagen.

Avsikten är att ombilda Post- och televerket till ett aktiebolag den 1 januari 1994. Då bryts den parlamentariska styrningen av skötseln av postförmedlingen om vilken stadgas i lagen om statens affärsverk och lagen om Post- och televerket. Propositionen är utarbetad med tanke på att möjligheten till styrning skall bevaras i fråga om vissa funktioner som traditionellt räknats som postförmedling och som anses vara förknippade med samhälleligt intresse. En särskilt viktig målsättning är att förutsättningarna för postdistribution upprätthålls i avsides belägna trakter. Propositionen är begränsad till enbart sådan postförmedling som gäller postförsändelser som delas ut till mottagare av post. Lagförslaget förutsätter inte i sig att Post- och televerket bolagiseras, utan lagen kan också tillämpas i nuläget.

Syftet med propositionen har också varit att inte bara Post- och televerket utan också t.ex. kurirföretagen även i fortsättningen skall kunna utöva postförmedling och att konkurrenssituationen, som har uppstått tidigare, skall vara balanserad mellan olika verksamhetsutövare inom ramen för stadgandena i denna lag. Likaså skall företagen som utövar masspostförmedling, t.ex. tidningsbolagen kunna fortsätta med sin verksamhet.

Enligt propositionen skall den som utövar

postförmedling ansöka om koncession av statsrådet. Koncession för riksomfattande oinskränkt postförmedling skall beviljas tills vidare, däremot beviljas koncessioner som är geografiskt eller enligt postförsändelseslag begränsade för en viss tid. Enligt propositionen skall den som utövar masspostförmedling göra en anmälan om och samtidigt uppge verksamhetens omfattning och dess begränsningar. Koncessionerna tillsammans med anmälningarna ger statsrådet en möjlighet att följa och styra utvecklingen av postförmedlingen i hela landet som en helhet.

Enligt propositionen skall den allmänna styrningen och övervakningen av postförmedlingen ankomma på trafikministeriet. Dessutom föreslås att tillsynen över att lagen följs skall ges som myndighetsuppgift till en särskild enhet inom Teleförvaltningscentralen, Postförvaltningscentralen.

Europeiska gemenskaperna utarbetar som bäst egna anvisningar i syfte att utveckla postförmedlingen i riktning mot öppnare konkurrens. Propositionen har utarbetats så att den överensstämmer med strävandena inom EG, med undantag av att i propositionen inte tas in paketpost i postförmedlingen till den del paketets vikt eller storlek hindrar hembärning. Försändelsens befordringstid anses heller inte vara något åtskiljande kriterium.

Skötseln av postförmedlingen har varit förknippad med vissa drag som upplevts som missförhållanden, framför allt för enskilda hushåll. Ändamålet med propositionen har varit att ge allmänna regler som skall göra det möjligt att finna en lösning i motsvarande situationer.

Riksdagens justitieombudsman har fäst uppmärksamhet vid att stadgandena om postförmedlingen bör finnas i lag.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft samtidigt som Post- och televerket blir aktiebolag.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	4.2. Verknningar i fråga om organisation och personal	10
ALLMÄN MOTIVERING	3	4.3. Miljöeffekter	10
1. Inledning	3	4.4. Verknningar för medborgarna	10
2. Nuläge	3	5. Beredningen av ärendet	12
2.1. Lagstiftning och praxis	3	5.1. Beredningsskeden och material	12
Allmänt	3	5.2. Utlåtanden	12
Post- och televerket	4	6. Andra faktorer som inverkar på propositionens innehåll	12
Kurirverksamheten	5	6.1. Beroende av andra propositioner	12
Tidningsutdelningen	6	6.2. Beroende av internationella avtal och förpliktelser	13
2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen utomlands	6	DETALJMOTIVERING	13
Postförmedlingen i de andra nordiska länderna	6	1. Motivering till lagförslagen	13
Postförmedling på andra ställen	6	1.1. Lag om postförmedling	13
Internationellt samarbete inom organisationer	7	1.2. Lagen angående rättighet att idka näring ..	21
Propositionens förhållande till den europeiska utvecklingen	7	2. Närmare stadganden och bestämmelser	21
2.3. Bedömning av nuläget	8	3. Ikraftträdande	21
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen .	9	4. Lagstiftningsordning	21
3.1. Mål och medel	9	LAGFÖRSLAGEN	22
3.2. De viktigaste förslagen	9	1. Lag om postförmedling	22
4. Propositionens verknningar	10	2. Lag om ändring av 3 § lagen angående rättighet att idka näring	28
4.1. Ekonomiska verknningar	10		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Medborgarna och näringslivet måste ha möjlighet att åtminstone under alla arbetsdagar erhålla riksomfattande och internationella posttjänster, som även omfattar bl.a. utdelning av tidningar. Trots att den elektroniska målriktade telekommunikationen i allt högre grad konkurrerar med posttjänsterna, kommer postförmedlingen att bevara sin betydelse som en infrastruktur som betjänar medborgarna, den offentliga förvaltningen och företagslivet inom överskådlig framtid. Det utvecklas också nya former av posttjänster där teletjänsterna utgör en del av hela servicen.

Postförmedling bör i landet ordnas till rättvisa priser, så förmånligt som möjligt och i mån av möjlighet så att intäkterna täcker kostnaderna. Målet är att fortfarande bevara den s.k. allmänna posttjänsten (universal postal service) i landet, så att var och en får en postförsändelse förmedlad mot ett frimärke. Den allmänna posttjänsten kan också ordnas som ett samarbete postverken emellan. Avsikten är emellertid inte att avgiften skall vara exakt densamma för alla postförsändelser, utan avgiften kan variera beroende på kostnaderna. Så är fallet t.ex. när antalet postförsändelser ger anledning till mängdrabatter eller när postavsändaren själv utför en del av postverkets rutinuppgifter, t.ex. sorterar postförsändelser som skickas ut.

Med allmän posttjänst avses en service som beaktar medborgarnas jämlikhet och som anses så viktig för samhället att utbudet av den måste skötas på enhetliga och rättvisa villkor i hela landet. Tillgång till allmänna posttjänster innebär inte att servicen skall finnas tillgänglig för alla helt oberoende av kostnaderna, utan avsikten är att det i skälig omfattning skall finnas att tillgå allmänna posttjänster av samma nivå och till samma pris oberoende av kunden och regionala faktorer. Prislistan på allmänna posttjänster skall tillämpas lika i hela landet.

Utöver de allmänna posttjänsterna sköter i synnerhet Post- och televerkets postfunktion flera uppgifter som enligt propositionen inte är postförmedling. Denna verksamhet berörs inte på något sätt av propositionen, utan avsikten är att den fortfarande skall fungera som nu. Likaså skall alla postverk fortfarande ha mö-

jighet att utveckla sin verksamhet på ett ändamålsenligt sätt.

Post- och televerkets postfunktion sköter för närvarande vissa uppgifter som allmänt uppfattas som myndighetsuppgifter och i anslutning till dem ärenden som har att göra med i synnerhet internationella avtal om postförmedling också när dessa ärenden är av sådan karaktär att de baserar sig på mellanstatliga avtal. Det föreslås att dessa uppgifter överförs till en oberoende myndighet varvid den snedvridning av konkurrensen som redan uppstått och håller på att uppstå förhindras. Det här är också Europeiska gemenskapernas (EG) preliminära uppfattning.

Utgångspunkten i propositionen är ett koncessions- och anmälningssystem genom vilket verksamhetsutövarnas rättigheter och skyldigheter klagörs. I samband med beredningen har också andra möjligheter studerats, så som ensamrätt till brevpост, koncessioner för all verksamhet, anmälan om all verksamhet eller alldeles fritt deltagande i postförmedlingen. Eftersom postförmedlingen ur samhällets synvinkel är en av de mest centrala grundstrukturerna har man kommit till det föreslagna systemet.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Allmänt

Post- och televerket har av tradition utövat allmän postförmedling i hela landet och till andra länder. Postförmedlingen binds av 12 § regeringsformen, som stadgar om brevhemligheten.

Efter att Post- och televerket ombildades till affärsverk den 1 januari 1990 har dess verksamhet styrts med stöd av lagen om Post- och televerket (748/89) och lagen om statens affärsverk (627/87). Posttrafikförordningen (692/80), som tidigare reglerat posttrafiken, upphävdes den 1 juli 1991. Förordningen innehöll huvudsakligen stadganden om verkets servicevillkor samt vissa av verkets rättigheter och befogenheter. Stadgandena var inte längre aktuella eftersom verket fungerade i en öppen konkurrenssituation tillsammans med bl.a. kurirrel-

ser vilkas verksamhet inte berördes av någon speciell postlagstiftning. Såsom riksdagens justitieombudsman har påpekat innehöll förordningen också vissa stadganden som reglerade förhållandena mellan post- och televerket och postmottagaren. Propositionen innehåller motsvarande stadganden. I samband med att förslaget att upphäva posttrafikförordningen föredrogs för statsrådet den 13 juni 1991 meddelade trafikministeriet att det låter undersöka behovet av en lag som reglerar den allmänna postförmedlingen.

I förhållande till andra länder binds Finland av flera internationella avtal, av vilka en del är mellanstatliga avtal, en del avtal mellan de statliga utövarna av postförmedling. Dessa statliga utövarna av postverksamhet har tidigare kallats postförvaltningar. I landet verkar många kurirföretag som sköter postförmedling mellan sina kundföretag och även till utlandet.

Åland har med stöd av 18 § 20 punkten självstyrelselagen för Åland (1144/91) från början av 1993 fått ett självständigt postverk.

Post- och televerket

Post- och televerket har på grundval av Världspostunionens (UPU = Universal Postal Union) avtal skött samarbetet med andra länders postverk i fråga om såväl den post som är adresserad till Finland som den som förmedlas till andra ställen via Finland.

Omsättningen för Post- och televerkets postfunktion var 4 685 milj. mk 1991 och ökade med 4,5 % jämfört med föregående år. Härav var brev- och pakettrafikens andel 3 107 milj. mk och tidningstrafikens andel 1 001 milj. mk. Av tidningstrafikens omsättning var 320 milj. mk allmänt transportstöd som staten betalar tidningspressen. För skötseln av Postbankens uppgifter fick postfunktionen 378 milj. mk.

Under 1991 sändes 810 milj. 1 och 2 klass brev. Den största avsändargruppen när det gällde brev var företagen. Hushållens andel var ca 10 %. Av 1 klass breven var 95,2 % framme följande arbetsdag efter postningen. Antalet adressförsedda massbrev som avsändes var 232 milj. st och antalet adresslösa gruppbrief var 222 milj. st.

Postorderförsäljningen står för största delen av den pakettrafik som sköts av Post- och televerket. Pakettrafikens totala omfattning var 22 milj. paket. Av de vanliga paketen var 95 %

i enlighet med målet framme på två arbetsdagar och 72 % snabbare än målet, dvs. på en arbetsdag.

Post- och televerket delade 1991 ut 836 milj. tidningar, varav 680 milj. vid dagsutdelning. Av de tidningar som sändes som 16 timmars service delades 99,1 % ut till prenumeranterna i tid.

Postens driftskostnader uppgick till 4 367 milj. mk, vilket var 1,2 % mera än året innan. Posttrafikens prisindex steg med 7,1 % från medeltalet 1990 till medeltalet 1991. Postfunktionen avkastade 120 milj. mk i vinst 1991.

Postfunktionens anläggningstillgångar uppgick den 31 december 1991 till 202,2 milj. mk, avskrivningarna till 82,7 milj. mk och investeringarna till 91,4 milj. mk. Dessutom tillkommer postfunktionen en del av de gemensamma funktionernas (bil-, ADB-, material- och fastighetsfunktionen) anläggningstillgångar 2 402,5 milj. mk, avskrivningar 191,2 milj. mk och investeringar 268,3 milj. mk.

I slutet av 1991 hade postfunktionen 24 067 anställda i tjänsteförhållande och 4 893 i arbetsförhållande. Dessutom tillkommer postfunktionens del av de gemensamma funktionernas 231 anställda i tjänsteförhållande och 1 454 anställda i arbetsförhållande. Av de personer som hörde till postfunktionen arbetade 14 324 inom utdelningsnätet, 5 160 inom transportnätet, 1 244 i ekonomiuppgifter och 6 953 med betjäning av privatpersoner och 987 med företagsbetjäning.

I slutet av 1992 fanns det 2 458 000 postmottagare i vårt land, av dem var 2 288 000 hushåll och 170 000 övriga postmottagare. Antalet postmottagare ökade med 32 000 1992. 965 000 av postmottagarna bodde i höghus och 1 297 000 i småhus, av vilka 430 000 bodde på landsbygden. År 1992 ökade antalet postmottagare som bor i höghus med 10 000 och antalet postmottagare i småhus ökade med 37 000. I antalet postmottagare som bor i småhus ingår flyttningsrörelsens andel från landsbygden till tätorterna, vilken är 15 000.

Ändringar skedde också i postutdelningssätten 1992. Nedan presenteras inom parentes de ändringar som inträffat 1992. Till 935 000 (+10 000) postmottagare som bor i höghus avlämnades posten i postinkast, till 14 500 (-500) i brevlåda och till 15 500 (+500) i fastighetsboxar. Till 7 000 (-190 000) postmottagare som bor i småhus avlämnades posten i postinkast avgiftsfritt, till 12 500 (+12 500)

avlämnades posten i postinkast mot avgift, till 1 286 000 (+227 000) avlämnades posten i brevlåda och till 4 200 (+200) avlämnades posten i fastighetsboxar. 9 654 (-10 412) postmottagare avhämtade sina postförsändelser som avhämtningspost på postanstalten. 12 000 postmottagare (+12 000) avhämtade sina postförsändelser som lådavhämtningspost. 8 348 postmottagare (-2 448) fick sina postförsändelser som avlämningspost. 44 186 (+214), främst mottagare av företagspost, avhämtade sina postförsändelser från avgiftsbelagda postboxar.

Vid övergången från postavlämning i postinkast till lådbrevbärning konstateras att under år 1992 övergick 165 500 av 197 000 postmottagare till lådbrevbärning, 12 500 fortsatte med avgiftsbelagd postavlämning i postinkast, 12 000 valde att avhämta sin post. För 7 000 mottagare var saken inte ordnad i slutet av mars 1993.

Post- och televerkets utredning visar att genom att förlänga postutdelningslinjerna har tillgången på posttjänster på landsbygden förbättrats. I slutet av 1992 stod 1 100 (-21 900) postmottagare så att säga utanför utdelningen, d.v.s. vägen till avhämtningsstället översteg en kilometer. Dessa postmottagare finns sig i regel på platser till vilka det inte går någon väg eller där vägarna är i dåligt skick. Postutdelarna bär avgiftsfritt hem paket överallt på landsbygden där avståndet till närmaste postanstalt är över 5 kilometer. 170 000 postmottagare faller inom ramen för denna tjänst.

Dessutom har Post- och televerket ingått avtal med 471 postombud och postutdelarlinjerna i anknytning till dem. Penningtrafik sköts i 128 postbetjäningssbilar.

De tjänster som Post- och televerkets postfunktion för närvarande erbjuder är uppsamling, transport och utdelning av post, kundbetjäning på postanstalterna samt postbusstrafik. Dessutom sköter postfunktionen mot ersättning vissa andra uppgifter som inte hör till den egentliga postverksamheten på uppdrag av staten, kommunerna, företag och samfund. De mest betydande är Postbankens bankservice, dvs. penningtrafik, samt på uppdrag av Teleförvaltningscentralen televisionslicensansökningar, ändringansökningar om tittar- och licensuppgifter och uppsägningar av televisionslicenser. Mindre betydande är t.ex. transporter av handelsvaror, måltidstransporter, hembesök godkända av socialvården, läkeme-

delstransporter och omsorgstjänster. Det förslag som nu är för handen gäller inte alls uppdrag.

Som uppdrag uppfattas också en av samhällseliga orsaker företagen sänkning av priset på någon viss namngiven posttjänst som postverket erbjuder. Ett exempel är tidningspressens transportstöd, genom vilket statsmakten har försökt stöda tidningspressens verksamhetsförutsättningar i vårt land. Denna praxis fortsätter enligt statsmaktens prövning på samma sätt som tidigare.

Kurirverksamheten

Verksamhet som skall anses som postförmedling sköts i Finland också av många företag som erbjuder expressfrakt- eller kurirtjänster. Ofta är basverksamheten även kombinerad med andra tjänster, t.ex. olika kopierings- och rittjänster samt budfunktioner. Av de företag som är verksamma i Finland kan som exempel nämnas Matkahuolto, Cargo Express, Lähetirengas, Stadin Kuriiri, Finnair, Huolintakeskus, utrikesministeriets kurirbyrå, Teholähetit och Vantaan Rahtikeskus.

Internationell kurirtrafik kräver ett stort, t.o.m. världsomfattande nätverk av kontor- eller ombud. I Finland verkar åtminstone

företag	sorteringscentral	stamtransport
DHL	Bryssel	eget flygplan
EMERY/Huolintakeskus	London	linjeflyg
EMS/Postverket	Bryssel	eget flygplan
TNT	Köln	eget flygplan
UPS	Köln	eget flygplan

De kurir- och expressfraktföretag som bedriver internationell trafik har vanligen kontor åtminstone i de största städerna i södra Finland.

Kurirverksamhet utövas av ca 50 företag i Finland. Vanligen är kurirföretagens verksamhetsområde den ort där deras huvudkontor finns. Endast några företag verkar i så gott som hela landet. Å andra sidan finns det också flera företag i Finland som bedriver internationell kurirverksamhet, såsom ovan konstaterats.

Kurirverksamheten beräknas sysselsätta ca 1 700 personer. Det beräknas att ca 17 000 inhemska försändelser och ca 4 600 utlandsför-

sändelser per dygn transporteras via kurirernas förmedling i vårt land. Totalt beräknas antalet transporter 1990 ha varit ca 3,5 milj. och 1991 ca 5,1 milj. Sammanlagt är den totala omsättningen inom branschen ca 320 milj. mk om året.

Kurirföretagens kunder utgörs nästan enbart av företag. De mest betydande av dem är banker och försäkringsbolag samt reklam-, rese- och planeringsbyråer. Servicenivån är hög och därför är avgifterna höga. Försändelserna är framme på kort tid och leveranssäkerheten är god. Kurirföretagens huvudsakliga konkurrensmedel är garantier för att försändelsen levereras inom utlovad tid. I så gott som alla fall krävs kvittering av postförsändelsens mottagare och oftast också av avsändaren. Enligt leveransvillkoren bär kurirföretaget oftast ansvaret om försändelsen försvinner, skadas eller försenas.

Tidningsutdelningen

Den totala tidningsproduktionen 1991 uppgick till över 1 700 milj. nummerexemplar. Härav var 989 milj. tidningar, 92 milj. lokal-tidningar, 402 milj. tidskrifter och 230 milj. gratistidningar som utkom minst två gånger per månad. Av tidningarna delades 516 milj. ut vid de tidiga utdelningar som sköts av tidningarna och 151 milj. vid de tidiga utdelningar som sköts av Post- och televerket. Vid dagsutbärningen utdelades 224 milj. Resten, dvs. 98 milj., utgjordes av lösnummerförsäljning. Lokaltidningarna och tidskrifterna delas till största delen ut vid Post- och televerkets dagsutbärning och gratistidningarna av s.k. reklamutdelningsbolag.

Av det ovan anförda framgår att den tidiga utdelningen av tidningar huvudsakligen sköts av tidningsbolagen i Finland.

Tidig utdelning som sker i samarbete mellan tidningarna och där flera tidningar delas ut av ett tidningsbolag skall bli anmälningspliktig. Utgångspunkten har här varit den att det är skäl att försöka övervaka tillgång till distributionsfunktion och kostnadsmotsvarighet för att säkerställa att också tidningar som inte har något utdelningsnät kommer fram med jämna villkor och rimligt pris. Det är inte meningen att ingripa penningmässiga priser av distributionsbolag.

2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen utomlands

Postförmedlingen i de andra nordiska länderna

I Sverige har det redan någon tid förekommit konkurrens inom den traditionella postförmedlingen, även om brevmonopolet formellt upphävdes först vid ingången av 1993. Posten i Sverige tillhandahåller posttjänster för landets alla hushåll och företag till skäliga priser. Posten får inte statligt stöd. Den svenska regeringen har som mål att öka konkurrensen inom postförmedlingen. I Sverige förbereds som bäst både en ombildning av Posten till aktiebolag och en särskild postlag. Målet är att dessa reformer skall kunna träda i kraft vid ingången av 1994.

Norska Postverket har ensamrätt att förmedla postkort och brev. Paketpost och publikationer (bl.a. tidningar) står utanför de s.k. reserverade tjänsterna. Grundläggande postservice anses i Norge vara brevpost, småpaket, publikationer samt postens banktjänst. För brevposten finns en hela landet täckande enhetsprissättning. För närvarande måste norska staten stöda postgiroverksamheten. Något lagändringsprojekt som ansluter sig till postförmedlingen är inte aktuellt i landet.

I Danmark har posten ensamrätt att förmedla brev och postkort. Också i Danmark förbereds en ombildning av posten till aktiebolag. Likaså bereds där en lag som gäller postförmedlingen. Ändringarna beräknas kunna bli genomförda vid ingången av 1994.

På Island finns ett post- och televerk som enligt lagen på bästa möjliga sätt skall garantera effektiva och fullständiga post- och tele-tjänster i landet. Verket har ensamrätt att uppsamla, transportera och utdela slutna brev. Trafikministeriet fattar beslut om tarifferna. Prissättningen baserar sig på kostnaderna och är enhetlig i hela landet. På Island förbereds som bäst en särskiljning av de myndighetsfunktionerna och affärsverksamhet från varandra.

Postförmedling på andra ställen

Postförmedlingen är organiserad på olika sätt i de olika europeiska länderna. Den är ordnad i aktiebolagsform på Irland, i Nederländerna och i Portugal. Postverk av typen statligt affärsverk finns t.ex. i Grekland,

Ungern, Spanien och Storbritannien. I Storbritannien planeras en privatisering av postväsendet.

Tyskland har för avsikt att bolagisera Posten, Postbanken och Telekom. Verken skall enligt planerna bli aktiebolag vid ingången av 1994.

I några länder verkar Posten och Tele helt skilda från varandra, men de har en gemensam förvaltnings- och övervakningsorganisation på ministerienivå. Sådana länder är bl.a. Frankrike, Tyskland och Portugal.

I Nya Zeeland har Posten varit ett statligt aktiebolag sedan 1987. Andra postverk som lyder under bolagslagen finns bl.a. i Canada och Australien. I Förenta Staterna är Posten ett statligt affärsverk.

Privat postverksamhet i form av kurirtjänster utövas i de flesta länder.

Internationellt samarbete inom organisationer

Världspostunionen, (Universal Postal Union, UPU), som grundades 1874, är en av Förenta Nationernas specialorganisationer. Dess syftemål är att främja utbudet av världsomspännande posttjänster och sammanbinda världens alla länder till ett enhetligt postområde. Bl.a. de nationella terminalavgifterna för internationell post överenskomms inom unionen. Världspostunionen är ett förbund mellan stater. Staternas befullmäktigade representanter samlas vart femte år till en kongress där unionens obligatoriska avtal och postverkens valfria avtal undertecknas.

Unionens struktur kommer eventuellt att ändras med beaktande av den indelning av uppgifterna i myndighetsutövning och affärsverksamhet som nämns i EG-kommissionens Grönbok för posttjänster.

Den Europeiska post- och teleförvaltningskonferensen (The European Posts and Telecommunications Conference, CEPT), som grundades 1959 har som mål att förbättra post- och teletjänsterna mellan medlemsländerna. Till förbundet hör för närvarande 34 europeiska post- och televerk. Förbundet har inte haft beslutanderätt utan dess arbete har baserat sig på att ge rekommendationer.

CEPTs struktur har ändrats vid CEPTs generalförsamling i Aten i september 1992, då den ombildades till ett regulativt samarbetsorgan som utöver generalförsamlingen är uppde-

lat i kommittéer som behandlar post- och teleärenden. Inom CEPT behandlas postärenden av CERP, dvs. Comité européen de réglementation postale.

Teleoperatörerna liksom postoperatörerna verkar i framtiden i egna samarbetsorgan som grundats utanför CEPT. De europeiska offentliga postoperatörernas förbund (The Association of European Public Postal Operators) höll sitt konstituerande möte i januari 1993. Finland undertecknade förbundets avsiktsförklaring i september 1992. Förbundet kommer att verka som ett regionalt förbund under Världspostunionen. Post- och televerket i Finland anslöt sig i januari 1993 till det officiellt grundade samarbetsorganet som antog namnet POSTEUROP.

Propositionens förhållande till den europeiska utvecklingen

EG-kommissionen har publicerat en Grönbok om posttjänster. Det är ett preliminärt dokument om de framtida utvecklingsdragen, och remisstiden för den håller som bäst på att gå ut. Kommissionens utgångspunkt är att man i fråga om posttjänsterna i framtiden tar i bruk s.k. reserverade tjänster, som främst skall omfatta brevpost och paket upp till en viss viktgräns (eventuellt 8 kg). Endast vissa organisationer i varje land skall ha rätt att erbjuda reserverade tjänster till medborgarna. I själva verket bibehåller det föreslagna systemet postverkens tidigare monopol i fråga om de reserverade tjänsterna, dock under ett annat namn.

EG-kommissionen har under den senaste tiden ansett att det är en grundläggande fråga om samhällets intresse för postverksamheten är definierat på ett tillräckligt heltäckande sätt, om man håller på att närma sig målen och om det sker på det effektivaste sättet.

Beträffande sätten att närma sig målet har kommissionen konstaterat att det inte är möjligt att fortsätta på nuvarande sätt. Den nuvarande situationen har negativa inverknings på integreringen av marknaden, eftersom den tillåter snedvridningar av marknaden. Det finns också brister i den gränsöverskridande postverksamheten. Dessutom leder den enligt kommissionen till kohesionsförluster och harmoniseringsnivån är inte heller tillfredsställande.

En fullständig harmonisering är inte möjlig eftersom resultatet skulle bli alltför stelt. Den

skulle också förhindra möjligheterna till flexibel anpassning efter användarnas behov. Följden av en fullständig harmonisering vore en jämn tariff och massiva korssubventioner. Inte heller är en fullständig liberalisering möjlig, eftersom den skulle leda till att priserna på tjänsterna och servicenivån helt går i sär.

Kommissionen har beslutat att det bästa sättet att närma sig målet är att sträva efter en balanserad harmonisering och en öppnare marknad. Målet är en rättvis offentlig service vars kännetecken är tillgång till service, kvalitet samt skäliga kostnader. De som sänder och tar emot post erbjuds optimal flexibilitet.

Riktlinjerna bör enligt kommissionen vara att hela gemenskapen har gemensamma definitioner på tjänsterna, att det skall finnas en förteckning över de tjänster som finns att tillgå överallt och att användarna och verksamhetsidkarna skall få sin röst hörd i processen. Särställningen för de tjänster som avses vara reserverade tjänster skall motiveras.

Reserverade tjänster skall vara endast sådana tjänster som behövs för att trygga den allmänna servicen. Av tjänsterna räknas inte paket och snabbpublikationer samt brev som överstiger en viss vikt- och prisgräns till de reserverade tjänsterna. Eventuellt räknas inte heller brev som överskrider gränsen och "a priori" direktadresserad post till dessa tjänster.

Den nationella förvaltningsmyndigheten skall vara opartisk och helt avskild från all affärsverksamhet. Den skall besluta vilka allmänna tjänster som behövs, ta ställning till innehållet i de reserverade tjänsterna, säkerställa en "opartisk spelplan" för konkurrensen och övervaka kvaliteten på de allmänna tjänsterna.

Eftersom det inte tidigare har funnits något monopol i Finland, utan Post- och televerkets defacto monopol i fråga om postverksamheten bygger enbart på verksamhetens lönsamhet eller t.o.m. i vissa ytterlighetsfall på dess olönsamhet siktar man inte i propositionen på någon så stram linje som den som dragits upp i Grönboken. Skillnaden i sättet att närma sig målet beror främst på att EG strävar efter att slopa tidigare monopol och bibehålla de reserverade tjänsterna medan Finland tar i bruk ett koncessionssystem varmed rätten att utöva verksamhet och ansvaret i anslutning därtill klarläggs med avseende på vissa tjänster. Härigenom skapas inga monopol utan postverksamheten blir en reglerad näring. Såsom det har framgått vid EES- förhandlingarna har

ett medlemsland alltid rätt att avvika i en liberalare riktning från de riktlinjer som ges i direktiven. Med hänvisning till vad som anförts ovan föreslås att postverksamhet som överensstämmer med propositionens definition i Finland utgör "reserverade tjänster" och att de reserveras för dem som fått koncession.

Förevarande proposition utgår från att brevpaket, småpaket av en viss storlek och tidningspost är av största samhällliga betydelse. Propositionen innebär att av de organisationer som utövar dessa funktioner skall krävas koncession. Med de villkor som ansluter sig till koncessionen kan medborgarnas och företagslivets intressen säkerställas.

2.3. Bedömning av nuläget

Vid en jämförelse mellan de postfunktioner som sköts av kurirföretagen och av Post- och televerket kan man lägga märke till att det enda företag som utövar en postförmedling som täcker hela landet är Post- och televerket. Det har ett postfunktionsnät som sträcker sig över hela landet och genom vilket det är möjligt att nå alla hushåll. Det kan inte förväntas att ett annat postverk med lika omfattande verksamhet skall uppstå i landet. Ett undantag är Åland som sedan ingången av 1993 har ett självständigt postverk vars verksamhet täcker hela landskapet. Kurirföretagens verksamhetsområde å sin sida utgörs med vissa undantag huvudsakligen av den egna orten och närliggande områden. En betydande del av kurirföretagen utövar emellertid också internationell verksamhet och verksamhetsområdet är då i princip världsomspännande.

Kurirföretagens verksamhet baserar sig huvudsakligen på ett avtal mellan företaget och kunden enligt vilket både servicenivån och prissättningen vanligen är högre än för Post- och televerkets motsvarande posttjänster. Vidare kan man lägga märke till att kurirföretagens tjänster huvudsakligen utnyttjas av företag för vilkas affärsverksamhet det är av största vikt att handlingarna är framme just en viss tidpunkt.

Avsikten med propositionen är att postverken skall kunna köpa transporttjänster och också andra delprestationer som har att göra med postförmedlingen i form av underleveranser utan att den organisation som säljer tjänsterna blir ett postverk.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Ändamålet med propositionen är att trygga en smidig och kontinuerlig postverksamhet i hela landet samt för Finlands del även inom den internationella trafiken. Servicen i glesbebyggda trakter utgör ett problem. Antalet postförsändelser där är så litet och transportavstånden så långa att det ekonomiska resultatet regionalt sett blir förlustbringande.

Det kan förväntas att Post- och televerket också i framtiden är den enda som förfogar över en tillräcklig organisation för att sköta postverksamheten i avlägset belägna trakter. Grunden för verksamheten utgörs emellertid i ekonomiskt hänseende av överskottet från den postverksamhet som Post- och televerket sköter i tätorterna. Kostnaderna för den är lägre och internt sett finansierar den verksamheten i avsides belägna trakter.

Olika bud-, kurir- och expressfraktföretag konkurrerar med Post- och televerket om postverksamheten i tätorterna. I synnerhet näringslivet anlitar dem när de behöver få fram skriftliga meddelanden snabbare eller vid en tidpunkt som kan bestämmas säkrare än om det skulle gå via den vanliga posten. Det finns en efterfrågan på dylik verksamhet och den behövs absolut för att komplettera den postverksamhet som är anpassad till allmänna krav på servicenivån.

Ändamålet med propositionen är inte att ge Post- och televerket ensamrätt till brevpост, utan att tillåta också andra organisationer att förmedla brevpост. En sådan konkurrens anses vara till nytta också för Post- och televerket, eftersom konkurrens ställer krav på utvecklandet av verksamheten och servicenivån.

Internationella experter på postförmedling bedömer att konkurrensen inom branschen kommer att utvecklas och utvidgas snabbt. För att den utvidgade konkurrensen under olika namn, kurirservice, expressfrakt eller något tills vidare okänt namn inte skall minska Post- och televerkets överskott från tätorterna alltför mycket, skall denna konkurrerande verksamhet underställas samma styrning som Post- och televerkets postverksamhet. Strävan är att styra verksamheten inom branschen så att den som helhet finansierar sig själv utan subventioner som betalas av skattemedel.

På motsvarande sätt utvecklar tidningsbolagen tidningsutdelningen när det blir lönsammare än motsvarande utdelning som sköts av Post- och televerket. Samtidigt garanterar de att deras tidningar utdelas på morgonen också när Post- och televerket av ekonomiska skäl skulle dela ut tidningarna först vid dagsutbärningen. Denna verksamhet har ansetts behöva statligt stöd. Strävan är att följa verksamheten noggrannare än tidigare.

3.2. De viktigaste förslagen

För postförmedlingen föreslås ett koncessionssystem till de delar det är fråga om adressförsedda postförsändelser. Då blir de företag som tidigare utövat s.k. kurirverksamhet beroende av koncession. Genom att ändra innehållet i koncessionerna skall statsrådet ha möjlighet att påverka postförmedlingen i hela landet som en helhet. Arrangemanget enligt förslaget siktar på att Post- och televerkets möjlighet att ansvara för den allmänna postservicen i hela landet bevaras. Samtidigt blir Post- och televerket emellertid fortfarande utsatt för konkurrens varvid dess effektivitet och lönsamhet kan jämföras med andra organisationsformer. Den föreslagna lösningen fungerar oberoende av Post- och televerkets juridiska form.

Beträffande den tidiga utdelningen av tidningar liksom även adressförsedd direktreklam föreslås ett anmälningsförfarande enligt vilket verksamhetsidkaren skall göra en anmälan om verksamheten till trafikministeriet. Samtidigt blir han skyldig att iakttaga likadana och rättvisa villkor och avgifter med avseende på alla som vill ha sina produkter utdelade. Tidningsutdelningen skall inte omfattas av lagens anmälningsförfarande, om förläggaren delar ut sin egen tidning till kunderna. Ifall ett tidningsbolags utdelning är förknippad med annan utdelning som skall anses som postförmedling, skall verksamhetsidkaren vara skyldig att söka koncession för postförmedlingen.

För att övervaka att postlagen och de stadganden och bestämmelser som utfärdas med stöd av den iakttas, för att sköta det internationella samarbetet och behandla medborgarnas besvär föreslås en ny myndighet bli inrättad. Motsvarande myndighetsuppgifter sköts inom Post- och televerkets postfunktion och kostnaderna för dem ingår som allmänna

kostnader i postavgifterna. Myndigheten inrättas på så sätt, att de tjänstemän som för närvarande sköter uppgifterna överförs från Post- och televerket till en särskild enhet vid Teleförvaltningscentralen, Postförvaltningscentralen, och kostnaderna för dem täcks med tillsynsavgifter som uppbärs av alla som utövar postförmedling.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Propositionen har statsekonomiska verkningar så till vida att från Post- och televerket, som nu är ett affärsverk och således står utanför statsbudgeten, överförs ett litet antal, uppskattningsvis sex, tjänstemän till ett centralt ämbetsverk som ingår i statsbudgeten, Teleförvaltningscentralen. Dessa tjänstemän bildar en särskild enhet, Postförvaltningscentralen, vid Teleförvaltningscentralen. Dess driftsutgifter blir således utgifter under trafikministeriets huvudtitel.

Postförvaltningscentralen uppbär en tillsynsavgift av dem som utövar postverksamhet. Avgifterna bestäms så att summan av dem blir lika stor som kostnaderna för myndighetens verksamhet. Sålunda kan Postförvaltningscentralen fungera enligt nettobudgeteringsprincipen och den betungar inte statsekonomi. Ifall verksamheten sköts av sex tjänstemän som placeras i Teleförvaltningscentralens nuvarande hyresfastighet, skulle kostnaderna totalt uppgå till uppskattningsvis 3 milj. mk om året. Av denna summa skulle Post- och televerket betala ca 2,5 milj. mk, de bolag som sköter den tidiga utdelningen av tidningar sammanlagt ca 250 000 mk och kurirföretagen sammanlagt ca 250 000 mk om året. Tillsynsavgiften skulle vara ca 0,05 % av inrättningens eller företagens omsättning.

Såsom framgår av det tidigare sagda, innebär det att verksamheten fortsätter som tidigare att propositionen utöver de effekter konkurrensen medför inte heller har några ekonomiska verkningar på postverksamheten i företagsekonomiskt hänseende. Utgångspunkten är att landets postverksamhet sköts effektivt och ekonomiskt samtidigt som användarnas valfrihet ökar. Propositionen begränsas till att reglera den nuvarande postverksamheten som är

t.o.m. snävare än den verksamhet som Post- och televerket traditionellt definierat som postverksamhet.

4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Såsom framgår av den allmänna motivering- en är avsikten att både Post- och televerket och de privata kurirföretagen liksom också andra verksamhetsidkare skall fortsätta sin egentliga affärsverksamhet utan några förändringar. Den enda ändringen är att en begränsad del av deras affärsverksamhet blir reglerad och skall skötas enligt stadganden och bestämmelser om statliga myndigheter.

Däremot förutsätter den i propositionen föreslagna differentieringen av myndighetsuppgifterna till en särskild myndighet, Postförvaltningscentralen, att de tjänstemän vid Post- och telestyrelsen som för närvarande sköter dessa uppgifter överförs till det ämbetsverk som inrättas. Antalet tjänstemän beräknas förbli det samma, ungefär sex. Till dessa delar förorsakar ändringen öknningar i statsbudgeten. När tjänstemän överförs från Post- och televerket till Teleförvaltningscentralen leder detta inte till några ändringar i deras anställningsförhållande.

4.3. Miljöeffekter

I propositionen föreslås att avgörandet av hur brevlådor och postlådor eller motsvarande anordningar eller mindre konstruktioner skall placeras skall ankomma på byggnadsnämnden i varje kommun. Byggnadsnämnden skall i sitt avgörande beakta områdets övriga användning, en ändamålsenlig postutdelning och Teleförvaltningscentralens anvisningar i saken. Miljöeffekterna uppskattas bli små.

4.4. Verkningar för medborgarna

Allmänt

Postförmedlingen är en av de funktioner i vårt samhälle som hör till medborgarnas bas-service. Den huvudsakliga producenten av posttjänster är Post- och televerket. I sin verksamhet konkurrerar verket på postverk-

samhetens olika områden under olika handelsnamn. Det antas att konkurrensen kommer att utvidgas i framtiden. Post- och televerkets konkurrensförmåga har under de senaste åren utvecklats bl.a. genom att verket vid ingången av 1990 ombildades till ett affärsverk av ny typ enligt lagen som statens affärsverk. Målet är att ytterligare utveckla verksamheten genom att verket vid ingången av 1994 ombildas till ett aktiebolag. Propositionen skall garantera posttjänster för människor i avlägset belägna trakter också efter bolagiseringen.

Regeringsformen för Finland tryggar brevhemligheten för medborgarna (RF 12 §). I samband med ombildningen till affärsverk har medborgarnas rättigheter och skyldigheter i förhållande till det serviceproducerande affärsverket dock inte i någon större omfattning behandlats särskilt på lagnivå. I praktiken har vissa missförhållanden framkommit. Det har också förekommit okunskap om vilka rättsmedel som skall användas när man vill söka ändring i de avgöranden som Post- och televerket fattat och kvaliteten på de tjänster som det producerar.

Därför föreslås det att lagen om postförmedling skall innehålla grundläggande stadganden om postutdelningen. Avtal om tjänster och villkor för dem som ingåtts särskilt mellan ett postverk och en kund skall vara tillåtna och avsikten är inte att begränsa dem genom lagen.

I lagen föreslås ett stadgande om tystnadsplikt för postverkens anställda, vilket tryggar brevhemligheten enligt 12 § regeringsformen.

Till tryggheten av brevhemligheten ansluter sig också de stadganden i lagförslaget som gäller obeställbara försändelser och undantag från brevhemligheten. Enligt regeringsformen skall undantag från brevhemligheten stadgas i lag. Eftersom det i praktiken förekommer fall då en brevårsändelse inte kan tillställas mottagaren eller det blir nödvändigt att öppna den, föreslås i lagen stadganden om hur postverket skall gå till väga när en postårsändelse inte kan tillställas mottagaren och om andra fall då en sluten postårsändelse får öppnas.

Med tanke på medborgarnas rättsskydd är det viktigt att tillsynen över postförmedlingen ordnas väl. Därför föreslås det att det inrättas en särskild tillsynsmyndighet i anslutning till Teleförvaltningscentralen, Postförvaltningscentralen, till vilken medborgarna kan vända sig när de anser att deras rättigheter blivit kränkta. I Postförvaltningscentralens beslut

skall ändring kunna sökas i enlighet med lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden.

Med tanke på medborgarnas ställning är det viktigt att postförmedlingen i landet sköts ekonomiskt och effektivt. Därför föreslås det att det i lagen intas ett stadgande om att postavgifterna skall vara rättvisa och stå i skälighetsproportion till kostnaderna för en poststation.

Förhållandet mellan postverket och postmottagaren

Ett postverks främsta skyldighet är att leverera en postårsändelse till den adress som är antecknad på årsändelsen. Endast i det fall att adressen är bristfällig eller oriktig behöver postverket kontrollera om den som antecknats som mottagare bor eller vistas på adressen i fråga. Avsändaren bär ansvaret för eventuella påföljder av en formellt riktig men med avseende på mottagaren felaktig adressanteckning.

En postårsändelse med så bristfälliga adressuppgifter att den inte kan tillställas mottagaren anses som obeställbar och lagförslaget innehåller stadganden om hur den skall behandlas.

Postmottagaren skall vara skyldig att ordna mottagningen av postårsändelser på ett sätt som motsvarar det postutdelningssätt som används i hans boendemiljö. Detta innebär att en postmottagare som vill få sin post på ett sätt som avviker från det vanliga utdelningssättet blir tvungen att särskilt komma överens om det med postverket.

Propositionen grundar sig på uppfattningen att det mellan postavsändaren och postverket sker en rättshandling mot vederlag i enlighet med postverkets distributionsvillkor. Fastän total avtalsfrihet inte gäller i fråga om vederlagets storlek, bör rättshandlingen anses vara ett fullständigt tväsidigt avtal.

Propositionen grundar sig vidare på att lagen skall innehålla stadganden om postmottagarens rätt att få utdelningstjänster av postverket. Postverket kan också, utan hinder av stadgandena i denna lag, erbjuda bättre service än den miniminivå som lagen förutsätter.

Mellan postmottagaren och postverket anses inte ske en egentlig rättshandling, om inte postmottagaren har ingått ett särskilt avtal om tilläggstjänster. För övrigt är ett avtal som uppstår sålunda bristfälligt tväsidigt och post-

mottagarens skyldighet är att medverka till avtalets bestånd genom att ombesörja antingen en naturlig beståndel, som exempelvis en postlåda, eller en tillfällig beståndsdel, som exempel kvittering.

Det är sålunda fråga om ett avtal mellan postavsändaren och postverket till förmån för en tredje person, varvid man antar att postmottagaren önskar få sin post. Postmottagarens rätt blir oåterkallelig först efter att postverket, som åtagit sig att sköta postförmedlingen, om avtalet har gett en sådan uppgift i sina leveransvillkor åt honom att han på grund av detta kan lita på sin fordrans beständighet efter att han vidtagit nödvändiga åtgärder.

När postmottagaren och postverket inte når samförstånd om en sak kan den hänskjutas till Postförvaltningscentralen. Postförvaltningscentralens avgörande kan överklagas på samma sätt som förvaltningsärenden i allmänhet. Medan besvären behandlas skall postverket ha rätt att uppbvara de postförsändelser som kommer till postmottagaren i närmaste postkontor, där postmottagaren kan avhämta dem. Detta motsvarar också 35 § i den tidigare posttrafikförordningen.

Som ett alternativ har man vid beredningen också granskat hur det vore att förpliktade postverken att trots tvisten leverera postförsändelserna till postmottagaren också på ett sätt som avviker från det sedvanliga. Till följd av principen om rättvis fördelning av kostnaderna borde de högre kostnader som på detta sätt uppstår kunna drivas in av postmottagaren genom ett civilmål. Då skulle den börda som avgörandena medför överföras på de allmänna underrätterna, något som inte anses ändamålsenligt. Ett annat alternativ är att de nämnda kostnaderna ersätts av staten, något som inte heller anses ändamålsenligt.

5. Beredningen av ärendet

5.1. Beredningsskeden och material

Propositionen har huvudsakligen beretts som tjänsteuppdrag vid trafikministeriet under förhandlingar med såväl justitieministeriet, konsumentombudsmannens byrå, Post- och televerket, som med representanter för de privata företag som utövar sådan postförmedling som avses i lagförslaget.

Trafikministeriet har låtit Statistikcentralen göra en förfrågan om volymen av och kvaliteten på kurirföretagens verksamhet. Ovanstående uppgifter om kurirverksamheten bygger på denna förfrågan.

5.2. Utlåtanden

Utlåtanden om propositionen har begärts av justitieministeriet, finansministeriet, konkurrensverket, handels- och industriministeriet, miljöministeriet, inrikesministeriet, konsumentombudsmannen, Tidningarnas förbund, Suomen Kunnallisliitto, Finlands Stadsförbund, Finlands Svenska Kommunförbund, Post- och televerket, DHL, Lähettingengas, Cargo Express, Stadin Kuriiri Ky, Suomen Pienkiinteistöliitto, Postiliitto och Posttjänstemannaförbundet. Utlåtandena har beaktats i förevarande proposition.

De åsikter som framlagts i utlåtandena har också behandlats i trafikministeriet i samband med en diskussion med remissinstanserna.

I utlåtandena har man i allmänt motsatt sig koncessionsförfarandet, uppgörandet av anmälan, utdelningssystemet och i allmänhet centrala drag som har att göra med remissinstansens egna affärsverksamhet eller intressen. Trafikministeriet har gjort ett sammandrag om utlåtandena.

6. Andra faktorer som inverkar på propositionens innehåll

6.1. Beroende av andra propositioner

Propositionen hör samman med inrättandet av Postförvaltningscentralen som skall fungera som en särskild enhet i samband med Teleförvaltningscentralen och 1994 års budgetproposition avses i fråga om inrättande av tjänster och anslag för driftsutgifter bli behandlad i samband med den.

Propositionen är som sådan oberoende av andra propositioner. På propositionens betydelse inverkar för sin del propositionen om att ombilda Post- och televerket till ett aktiebolag, som ges separat.

I samband med stiftandet av lagen om postförmedling bör eventuella behov av att

ändra vissa andra lagar beaktas. Sådana lagar är t.ex. strafflagen (SL 38:9a), tvångsmedelslagen (450/87; i synnerhet 4 kap. 3—4 §§), lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/66) och vallagen. Det måste särskilt bedömas om de behöver ändras, eftersom tidigare praxis kan fortgå trots förevarande proposition till de delar det är fråga om postförsändelser som är i Post- och televerkets besittning eller om andra uppgifter än den egentliga postförmedling som verket utför. Till dessa delar hör det till justitieministeriet att bedöma hur nödvändiga ändringarna är och att företa dem. I detta sammanhang anses de inte nödvändiga.

I samband med stiftandet av postlagen är det nödvändigt att en förordning, i vilken det stadgas noggrannare om detaljerna i postförmedlingen, och att ändra vissa andra förordningar, t.ex. 5 §, 10 § 2 mom. och 13 § tullförordningen (574/78). Förslag för förordning föbereds vidare och har inte bifogats till propositionen.

Propositionens brådskande natur accentueras av justitieombudsmannens avgörande (Dnr

126/2/93, 20.1.1993), där han framhåller behovet av att reglera postförmedlingen i lag.

6.2. Beroende av internationella avtal och förpliktelser

EG-kommissionen har publicerat en s.k. Grönbok om postförmedling. Den är ett preliminärt dokument vars syfte är att väcka diskussion. Kommissionen har begärt och fått in utlåtanden om planerade riktlinjer från olika håll. Utgående från dem bereder kommissioner vidare åtgärder vilkas slutliga mål kan vara ett direktiv om postförmedling. Eftersom saken endast är under beredning inom EG har propositionen inte någon anknytning till avtalet om ett Europeiskt ekonomiskt samarbetsområde.

Propositionen överensstämmer med de internationella postverksamhetsavtalen med undantag av definitionen för pakettjänsten som avviker från det internationella avtalets viktgränser. I praktiken leder detta inte till problem.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lag om postförmedling

1 kap. Allmänna stadganden

1 §. *Lagens syfte och tillämpningsområde.* Paragrafens 1 mom. innehåller en definition av lagens syfte. I den allmänna motiveringen om orsakerna till lagens syfte framhålls att det är viktigt att postförmedlingen fungerar i hela landet. Så är det särskilt i glesbygden där konkurrens och alternativa postverk inte väntas uppstå.

Syftet med paragrafens 2 mom. är att avgränsa tillämpningen av lagen för sådana lokala utdelningssystem som handhas av lokala föreningar, så som scouter eller budtjänst som fungerar på ett begränsat område i mindre skala. Detta är ändamålsenligt ty samhället har inte behov att kräva att förmedling i liten skala skall vara underkastad koncession, anmälningsförfarande och tvångsmedel förmedling i

liten skala. Det föreslås att avgörandet om vad som är postverksamhet av ringa betydelse lämnas till trafikministeriet för avgörande i varje enskilt fall. Särdragen i de olika fallen väntas variera på så många sätt och det anses inte vara möjligt att sammanfatta dem i en definition.

Utänför lagens tillämpningsområde har också ställts den verksamhet som utövar av postförmedling behöver för sin egen verksamhet, till exempel tidningsförläggares verksamhet när förläggaren delar ut sin egen tidning eller interna postningssystem mellan olika verksamhetsställen i en stor industrikoncern, som till karaktären annars lämnar rum för tolkningar.

Paragrafens 3 mom. krävs för att undvika konflikt mellan rikets lagstiftning och självstyre på Åland samt självständig postförmedling där.

Lagen om postförmedling skall enligt 1 § tillämpas på postförmedling som definieras i 2 §.

2 §. *Definitioner.* Paragrafens 1 mom. innehåller de viktigaste definitionerna i lagen. I den

allmänna definitionen av postförmedling ingår både mottagning, förmedling och utdelning av både post- och masspostförsändelser. Definitionen av postförmedling framhåller att verksamheten skall vara näringsverksamhet. Därmed undviks till exempel att utdelning av föreningsars o.d. informationsblad, som sköts som frivilligt arbete, faller inom lagens tillämpningsområde.

Ändamålet med definitionen i 2 punkten är att begränsa postförsändelser inom lagens tillämpningsområde främst till sådana fall som kan delas ut i vanliga postinkast eller i en postlåda vid utbärning för hand. Dessa är i vanlig bemärkelse brev och småpaket. Avsikten är att genom förordning definiera postförsändelsernas egenskaper noggrannare. Därmed hör inte stora eller mycket tunga paket till lagens tillämpningsområde även om posten förmedlar dem. Gränsen mellan varutransport och paketverksamhet är i vilket fall som helst godtycklig, om paketförmedling räknas till postförmedling. Detta kan lösas genom att definiera antingen paketets vikt, dess storlek eller eventuellt någon annan egenskap. Brev som förmedlas av kurirföretag kan inte särskiljas från brev som förmedlas av Post- och televerket, varför de ingår i definitionen.

Definitionen inbegriper också avsändarens avsikt. Sålunda beror det på avsändaren själv om han vill sända sitt brev som postförsändelse eller som vanlig frakt. Avsändaren avgör själv om han nöjer sig med de leveransvillkor och avgifter som gäller för varutransport eller om han vänder sig till ett postverk. Postverken får inte någon på lag baserad rätt att kräva att endast postverken skall tillåtas att förmedla brev.

I 3 punkten finns en definition på masspostförsändelse. Detta nya, i viss mån konstgjorda ord är sannolikt nödvändigt att ta i bruk i denna betydelse, eftersom det inte från tidigare finns något ord för verksamheten. Tidningsutdelning uppfattas som en samhälleligt viktig uppgift. Av orsaker som närmare klarläggs i den allmänna motiveringen antas det att tidningsutdelning i glesbygden förblir en uppgift för Post- och televerkets. Denna verksamhet får också ett särskilt statligt stöd, som 1993 är 98 miljoner mark i året. Tidningsutdelning handhas också tidningsutdelningsorganisationerna vid flera tidningshus. Om flera tidningar delas ut mot betalning, blir organisationens egen ekonomi lättare samtidigt som utdel-

ningens totala organisationen är så ekonomisk som möjligt. Också denna verksamhet får statligt stöd, för närvarande 18 miljoner mark i året. Tidningsutdelningen anses i sin helhet höra till lagens tillämpningsområde. Till lagens tillämpningsområde hör därmed också andra försändelser som delas ut utgående från en adresslista, såsom direktmarknadsföringsförsändelser.

I 4 och 5 punkten definieras vad lagen avser med post- och masspostverk. Det föreslås att postverk beviljas en koncession, varvid en beviljad koncession är ett tillräckligt kännetecken för ett postverk. På motsvarande sätt föreslås det att ett företag som delar ut postförsändelser skall ha skyldighet att anmäla sig som utövare av verksamheten i fråga.

Syftet med 6 och 7 punkten är att definiera avsändare och mottagare av post så att lagtexten kan göras kortare och den smidigare.

Paragrafens 2 mom. har behandlats ovan: samband med motiver till 1 mom. 2 punkten.

2 kap. Utövande av postförmedling

3 §. *Koncession och villkor för den.* Med beaktande av postförmedlingens samhälleliga betydelse och särskilt behovet av fungerande postdistribution i glesbygden och målet enligt 1 § föreslås införande av ett koncessionssystem. Då har koncessionsmyndigheten möjlighet och skyldighet att se till att postförmedlingen i hela landet sköts ändamålsenligt och i enlighet med de koncessionsvillkor som statsrådet har ställt. Det har ansetts nödvändigt att i lagtexten införa vissa allmänna kriterier som gäller beviljande av koncession. Det mest betydelsefulla kriteriet är avsikten att genomföra syftet i 1 §.

Avsikten är att bevara det nuvarande systemet för skötseln av postfunktionen. Post- och televerket anses vara den enda organisation som också kan handha postförmedlingen i glesbygden. Därför väntas det att Post- och televerket kommer att ansöka om koncession för den postförmedling som det också nu utövar nationellt och internationellt. Det föreslås att koncession för landsomfattande postförmedling beviljas så att den gäller tills vidare. Då är det lättare att planera verksamhetens utveckling.

Det väntas dock att ansökningar om koncession kommer från organisationer som själva vill begränsa sin verksamhet geografiskt, enligt

postförsändelseslag eller på andra sätt som är nödvändiga för deras verksamhet. Utgångspunkten för propositionen är att sådana ansökningar bifalls i den mån verksamheten står i samklang med postförmedlingen i dess helhet. Ändrade omständigheter, utvidgad konkurrens och motsvarande utvecklingsfenomen kan bidra till att postförmedlingen i glesbygden riskerar att bli ständigt förlustbringande på grund av att kostnaderna inte täcks. Meningen är att undvika att företagen då helt förlitar sig på de verksamhetsstöd som betalas ut av staten. I en sådan situation kan innehållet i koncessionerna ändras antingen så att inkomster från produktiva funktioner kanaliseras till det postverk som handhar den förlustbringande verksamheten eller att förlustbringande verksamhet styrs över att handhas av postverk med god produktivitet. Det föreslås att koncessionerna för begränsad verksamhet skall vara tidsbundna och då kan koncessionsmyndigheten utvärdera helhetssituationen i samband med att koncessionen förnyas.

Avsikten med det sätt som i propositionen valts att närma sig frågan är att fortfarande tillåta konkurrensutveckling i post- och masspostförmedlingen. Även andra än Post- och televerket har möjligheter att få koncession för att utöva postförmedlingen. För tryggad service i glesbygden har Europeiska gemenskaperna tagit som utgångspunkt att i främsta hand brevposten skall bli en reserverad tjänst, som den organisation som svarar för glesbygdistributionen har ensamrätt till. I stället för monopol utgår propositionen från att verksamheten, genom koncession, är tillåten för flera, internt konkurrerande organisationer. I den situation som råder i dag i landet har det varit möjligt att konkurrensen ökar utan något slag av styrning eller tillsyn, eftersom postförmedlingen inte alls är lagreglerad.

4 §. *Anmälan om masspostförmedling.* För utövande av masspostförmedling skall en anmälan göras till trafikministeriet. Det är att vänta att största delen av dem som anmäler sig bara vill utöva verksamheten i begränsad utsträckning, till exempel på ett visst område och förmedlande bara ett visst försändelseslag, till exempel dela ut tidningar. Av denna orsak skall verksamheten kunna begränsas vid anmälan på samma sätt som vid ansökan av koncession. Statsrådet har dock inte möjligheter att påverka utsträckningen av den verksamhet som bygger på anmälan.

5 §. *Postverkens allmänna skyldigheter.* I paragrafens 1 mom. sägs det att de som har hand om postförmedling skall ge ut de leveransvillkor. I leveransvillkoren presenteras olika postförsändelseslag och detaljer i samband med uppsamling, förmedling och utdelning, bl.a. befordringstiden för olika postförsändelseslag. Kunderna har då möjlighet att vid behov få noggranna uppgifter om postverkets tjänster och villkor.

Enligt andra meningens i momentet skall de avgifter som uppbärs vara rättvisa. Med detta avses att avsändarna skall behandlas lika i samma situation. Detta syftar till att hindra eventuella diskriminerande överpriser och medger till exempel rabatter i postavgifterna på grund av postmängd eller de förarbeten som avsändaren gör, så som sortering. Syftet är att verksamheten också skall ge en rimlig företagarvinst utöver de fasta och rörliga kostnaderna som ingår i kostnaderna. Dessutom skall kostnaderna periodiseras på flera år, så att avgiftsnivån inte skall variera för snabbt eller för ofta. Detta är speciellt viktigt för kunder som är tvungna att planera sin verksamhet utgående från postavgifterna.

I paragrafens 2 mom. stadgas om service tvång för postverk. Genom att betala skall kunderna få sin försändelse förmedlad så som det sägs i postverkets koncession och leveransvillkoren för postförsändelseslaget i fråga. Som undantag från den allmänna skyldigheten att transportera postförsändelser föreslås en rätt för postverken att i vissa fall vägra att ta emot och förmedla en postförsändelse. Syftet är att genom förordning stadga noggrannare om vissa allmänt farliga postförsändelser, som sprängämnen, frätande eller brandfarliga eller för hälsan annars farliga ämnen, som postverken inte skall ta emot för transport tillsammans med andra postförsändelser.

Avsikten är att trafikministeriet skall fatta beslut om de allmänna grunderna för postverkens leveransvillkor liksom också de allmänna grunderna för postavgifter och samtidigt ge anvisningar om utgivning av dem. Om detta finns ett stadgande i paragrafens 3 mom. Eftersom postfunktionen är i ständig utveckling och postverken utvecklar nya försändelseslag och nya prissättningsstrukturer, är det viktigt att lägga normgivningsnivån tillräckligt lågt. Detta minskar också antalet ärenden som statsrådet måste avgöra.

Postförmedlingen skall också kunna skötas i

undantagsförhållanden. Därför är avsikten att trafikministeriet skall bereda anvisningar för postförmedlingen i undantagsförhållanden.

6 §. *Säkerställande av brevhemligheten och språkliga rättigheter.* Paragrafens 1 mom. syftar till att betona den brevhemlighet som regeringsformen stadgar. Postverkets skyldighet är att se till att den brevhemlighet som regeringsformen förutsätter garanteras. Detta förutsätter åtgärder i olika faser av postförmedlingen allt från ändamålsenligt ordnad mottagning av postförsändelser till postutdelning. Det är motiverat att införa stadgandet i lagen, eftersom ett postverk är en näringsidkare som har en affärsverksamhet som går ut på att samla in, transportera och dela ut postförsändelser som är skyddade av brevhemligheten. Post- och masspostverken skall enligt förslaget betjäna sina kunder på de båda inhemska språken. Detta är nödvändigt för att postverken skall vara beredda på att betjäna kunderna på deras modersmål. Oftast är situationen den att det är viktigt att kunderna och postverket behöver första främst leveransvillkor och detaljerade arrangemang kring utdelningen på samma sätt.

7 §. *Beslag och kvarhållande av post.* Enligt 12 § regeringsformen är brev, telegraf- och telefonhemligheten okränkbar, om det inte stadgas om undantag i lag. Det viktigaste sättet för att skydda brevhemligheten är förbudet mot att öppna slutna brev. Riksdagens justieombudsman har i sina avgöranden understrukit vikten av att skydda brevhemligheten.

Till den del det gäller uppgifterna på brevet omslag eller brev som sänds öppna eller postkort är förbudet mot öppnande av brev ineffektivt. Därför skall hemlighållandet av uppgifter skyddas genom särskilda stadganden som gäller tystnadsplikten i postförmedlingen, som kompletterar och tryggar brevhemligheten.

Enligt paragrafens 1 mom. har den som är anställd eller har varit anställd av ett postverk tystnadsplikt i fråga om det han i sin uppgift fått veta om en kund eller hans angelägenheter, om det skulle kränka brevhemligheten eller ett konfidentiellt affärs- eller kundförhållande att uppgiften röjdes.

I paragrafens 2 mom. har det noggrannare stadgats om frågor som gäller tystnadsplikten.

8 §. *Utdelning av post.* I paragrafen föreslås det att postutdelningen klargörs till de delar som gäller postverk som har verksamhet i vilken det ingår lokal utdelning av postförsändelser till postmottagare, också privatpersoner,

på vardagar. Ett sådant är Post- och televerket. Det föreslås att utdelningen ordnas så att posten läggs i postlådor i glesbygden och villaområdena i tätorterna. I höghus skall utdelningen ske antingen i fastighetsboxar eller postlådor. Propositionen bygger på avvägning av ekonomin för verksamheten så som postfunktionen vid Post- och televerket har gjort. Sättet att dela ut kan dock anpassas efter lokala förhållanden i den mån de förutsätter avvikelser från huvudregeln. På samma sätt kan utdelningssättet anpassas till postmottagarens personliga specialbehov, som till exempel rörelsehandikapp. Motsvarande flexibilitet kan också utövas av andra i lagen närmare icke-exemplifierade orsaker. Till exempel ett företag som bedrivit postförmedling som s.k. kurirverksamhet skall dela ut postförsändelser till postmottagare efter behov, det vill säga när det kommer sådana. Eftersom det vanligtvis behövs kvittering av mottagaren skall utdelningen i varje fall ske till personen i fråga. Utövarna av masspostförmedling skall för sin del utan hinder av stadgandet kunna dela ut tidningar på utgivningsdagen, varje dag eller mera sällan. Det föreslås att vanliga postförsändelser delas ut varje arbetsdag. Detta motsvarar nuvarande praxis.

I paragrafen stadgas om en miniminivå för utdelningstjänsten så att postverket oberoende därav skall kunna erbjuda postmottagarna bättre service.

9 §. *Utdelningsplan och utdelningsavtal.* Enligt 1 mom. skall postverken utarbeta en plan enligt stadgandena i 8 § om hur utdelningen i detalj skall ordnas. Det skall vara möjligt att med postverket avtala om avvikelser från det vanliga utdelningssättet enligt planen. Då blir postmottagaren tvungen att betala en rimlig avgift för den avvikande utdelningen. I de flesta fall betyder det att kostnadsskapande tjänster är mera individuella än den vanliga tjänsten. Avvikelsen kan också gälla övergång till avhämtningspost på postmottagarens begäran. I ett sådant fall delas postmottagarens postförsändelser inte alls ut utan han hämtar sina postförsändelser på ett av postverkets kontor. Det orsakar naturligtvis inte kostnader och för det uppbärs heller inte någon avgift. Avtalet mellan postmottagaren och postverket kan också vara tidsbestämt, till exempel för semestertiden.

Teleförvaltningscentralen skall vid behov ge mera detaljerade allmänna anvisningar för ar-

rangemangen av postutdelningen. De kan också begäras av postmottagaren, postverket eller någon annan, vars förmåner eller rättigheter påverkas av arrangemangen, till exempel en kommun. Teleförvaltningscentralen anses vara den rätta myndigheten för att utfärda sådana anvisningar eftersom den följer postförmedling i hela landet. Anvisningarna kan vara antingen landsomfattande eller lokala.

I paragrafens 3 mom. finns ett stadgande om förfarandet när det råder delade meningar mellan postmottagaren och postverket eller då mottagningen inte är ordnad. Postverket har då rätt att förvara de omtvistade postförsändelserna på det kontor som ligger närmast postmottagaren tills antingen Teleförvaltningscentralen har avgett sitt beslut om rättelse eller högsta förvaltningsdomstolen har avgjort besvären. Postmottagaren kan hämta postförsändelserna på kontoret. Stadgandet är nödvändigt både för postmottagarens och postverkets rättskydd.

10 §. *Obeställbarhet.* I paragrafen ingår stadganden om hur postverken skall förfara om en postförsändelse inte kan tillställas mottagaren. I regel skall försändelsen returneras till avsändaren. Det finns emellertid fall där avsändaren eller hans adress inte är känd. Årligen är ca 0,003 % av alla brev och ca 0,007 % av alla paket sådana. Postverken skall förvara sådana försändelser i sex månader. Förvaringsskyldigheten är nödvändig bl.a. för att avsändaren och mottagaren under denna tid skall ha möjlighet att fråga efter den obeställbara försändelsen hos postverket. Eventuella förväxlingar i samband med saken skall också hinna utredas. Förvaringstiden kan dock inte göras oskäligt lång.

11 §. *Förstörnade och försäljning av obeställbara försändelser.* I 1 mom. stadgas om hur en obeställbar postförsändelse skall behandlas när förvaringstiden gått ut. Det föreslås att postverket skall vara skyldigt att förstöra en obeställbar försändelse efter sex månader. Varje år förstörs ca 20 000 brev och ca 2 000 paket på detta sätt. Detta stadgande tryggar för sin del att brevhemligheten bevaras.

Enligt 12 § i lagförslaget får en obeställbar försändelse öppnas. Detta är nödvändigt bl.a. därför att det av innehållet i det skriftliga meddelandet kan framgå de upplysningar som behövs för att hitta mottagaren eller avsändaren. Då ser postverket till att försändelsen kommer fram. Ifall postförsändelsen innehåller något annat än ett skriftligt meddelande,

pengar, frimärken eller värdeföremål, ingår i paragrafen ett stadgande, enligt vilket innehållet får säljas på lämpligt sätt. Varje år säljs ca 5 000 varor och ca 2 000 paket på detta sätt. Pengar som funnits i postförsändelsen och medel som försäljningen inbringar minskade med kostnaderna för den skall redovisas på Teleförvaltningscentralens postgirokonto.

12 §. *Rätten att öppna och granska postförsändelser.* Ändamålet med paragrafen är att lagfästa det förfarande som av tradition iakttagits i syfte att säkerställa att en postförsändelse tillställs mottagaren på behörigt sätt. Ifall postförsändelsen är försedd med så bristfälliga anteckningar att den inte på grundval av dem kan delas ut till mottagaren och inte heller returneras till avsändaren, är det enda sättet att få mera upplysningar om mottagaren att öppna försändelsen och granska dess innehåll.

Enligt 12 § regeringsformen är brevhemligheten okränkbar, om inte undantag stadgas i lag. Sådana undantag finns i 4 kap. 3 och 4 §§ tvångsmedelslagen, 13 § lagen om rannsakningsfängelse, 2 kap. 9 § (612/74) förordningen om verkställighet af straff, 2 kap. 9 § lagen angående ändring av förordningen om verkställighet av straff (612/74), 49 § fängvårdsförordningen (431/75), 28 § mentalvårdslagen (1116/90), 31 § barnskyddslagen (683/83) samt 4 § lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/66) gällande mellanhandsdelgivning. Enligt 38 kap. 8 § (792/89) strafflagen straffas den som obehörigen öppnar ett brev eller något annat tillslutet meddelande som är adresserat till någon annan, för intrång i brev- eller telehemligheten. Intrång i brev- eller telehemligheten är ett målsägandebrott.

Post- och televerket har tidigare med stöd av posttrafikförordningen haft rätt att öppna slutna brev- och teleförsändelser. Posttrafikförordningen upphävdes den 1 juli 1991 och därefter har Post- och televerket inte haft denna rätt.

Största delen av de postförsändelser som Post- och televerket förmedlar transporteras i form av massförsändelser. Härvid måste man kunna kombinera skyddet av medborgarnas grundläggande rättigheter och möjligheten att transportera postförsändelser på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Det är inte motiverat med ett ovillkorligt förbud mot att öppna slutna försändelser, eftersom det förekommer fall där det är nödvändigt att öppna en försändelse för att den skall kunna distribueras eller för att säkerheten skall kunna garanteras.

Till postverkets rätt att öppna en tillsluten postförsändelse ansluter sig andra sätt att trygga brevhemlighetens bevarande. Ett stadgande härom ingår i 7 §, som gäller tystnadsplikten. Vid kurirverksamhet baserar sig transportuppgiften huvudsakligen på ett avtal mellan kunden och företaget i vilket man vid behov kan komma överens om rätt att öppna en brevörsändelse.

Behov för postverket att öppna en postförsändelse uppstår huvudsakligen vid faror eller skador eller vid behandlingen av obeställbara försändelser. I 1 mom. preciseras de situationer där man kan avvika från brevhemligheten. Som undantag från hemligheten anses t.ex. inte att djur anlitas för att leta efter narkotika i postförsändelser och inte heller, genomlysning av postförsändelser eller något motsvarande förfarande.

Avsikten är att öppnandet av postförsändelser skall utföras av personer som Teleförvaltningscentralen förordnat och som har avlagt ett särskilt tystnadslofte. Vid öppnandet skall en annan person vara med som vittne och ett protokoll skall föras, undertecknas av de båda personerna och sändas till Teleförvaltningscentralen. Stadgandena i paragrafens 2 och 3 mom. är nödvändiga för att garantera medborgarnas rättsskydd.

13 §. *Postverkets ansvar.* Ur samhällets synvinkel är det viktigt att postförmedlingen fungerar tillförlitligt. Till förmedling får postverket postförsändelser som utöver det immateriella värdet kan ha ett materiellt värde. I postförsändelsen kan det ingå pengar eller värdeföremål. För att klarlägga ansvarsfrågorna föreslås det att det stadgas att postverken skall konstatera sitt ansvar för de inlämnade postförsändelserna i sina leveransvillkor. Paragrafen har också ett stadgande om när postverkets ansvar upphör. Avsikten är uttryckligen inte att postverken skall ha ansvar för indirekta skador som uppkommer av att postförsändelser förseenas eller försvinner. Postverken har trots det rätt att också avtala om sådana frågor med avsändaren.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett stadgande om postverkets skyldighet att betala skadestånd. Avsändarens skyldighet är att ge bevis för postförsändelsens värde. Eftersom frågorna om bevisning i en del fall kan visa sig vara svåra är det nödvändigt att stadga om en övre gräns för ersättningen genom en särskild förordning. I internationell posttrafik kan det på

grund av transportavtal och andra avtal tillämpas annan praxis i fråga om ersättning. I paragrafen föreslås det att det stadgas att internationella avtal skall tillämpas i dessa fall. Avsändaren och postverket har också rätt att avtala annat.

Traditionellt har det i praktiken varit möjligt att sända rekommenderade postförsändelser eller assurerade postförsändelser. Postverk som utövar sådan postförmedling där assurerade postförsändelser kan sändas åläggs att erbjuda dessa serviceformer till sina kunder. På detta sätt behöver till exempel inte masspostverk som enbart bedriver tidningsutdelning erbjuda det.

14 §. *Placering av brev- och postlådor.* Medborgarnas möjligheter att använda postverkens tjänster påverkas i väsentlig grad hur han kan lämna sin försändelser till posten för transport. För förbättrande av servicenivån föreslås det att det stadgas att postverken har rätt att placera anordningar för uppsamling, som oftast är brev- och postlådor, på både allmänna områden inom planläggningsområden och privata områden liksom också vägområden. I tidningsutdelningen är det fråga utdelningslådor för tidningsknippen. För de här åsyftade anläggningarna och konstruktionerna används i lagförslaget beräkningen brev- och postlåda. I paragrafen föreslås det att det stadgas att den postlåda som behövs för postmottagning kan placeras på samma sätt både på privat och allmänt område. I glesbygden motsvarar detta praxis och stadgandet står i samklang med principerna för utdelning i 8 §.

Vid placering av brev- och postlådor skall man naturligtvis följa de anvisningar som behövs för renhållning av gata eller som givits av väghållaren.

15 §. *Byggnadsnämndens beslut om placering av brev- och postlådor samt skadestånd.* Huvudregeln är att postmottagaren och postverket, på någonderas initiativ, avtalar om placeringen av postlådan. Om placeringen inte avtalas skall kommunens byggnadsnämnd enligt förslaget avgöra frågan. Byggnadsnämnden bör anses vara lokal expert i dylika frågor. Byggnadsnämnden skall i sitt avgörande också beakta de krav postförmedlingen ställer och de allmänna anvisningar som Teleförvaltningscentralen eventuellt utfärdat för området. Byggnadsnämndens avgörande kan överklagas på vanligt sätt i länsrätten.

Till de delar som placeringen av brev- och postlådor orsakar skada eller men skall enligt

förslaget ersättning betalas. Utplaceringen föreslås bli ett servitut.

3 kap. Styrning av och tillsyn över postförmedlingen

16 §. *Allmän styrning, utveckling och tillsyn.* Det föreslås att den allmänna styrningen och utvecklingen av postverksamheten skall skötas av trafikministeriet. Trafikministeriet har också hittills ansvarat för motsvarande uppgifter, visserligen endast för Post- och televerkets del eftersom det hört till trafikministeriets förvaltningsområde.

För tillsynen över att lagen om postförmedling och de stadganden och bestämmelser som utfärdas med stöd av den blir iakttagna föreslås en särskild myndighet bli inrättad. I samband med Teleförvaltningscentralen skall en särskild Postförvaltningscentral inrättas på samma sätt som Televisionslicenscentralen arbetar i samband med Teleförvaltningscentralen. Med Teleförvaltningscentralens anvisningar eller andra åtgärder som nämns i de olika paragraferna avses just Postförvaltningscentralens anvisningar eller åtgärder. Inrättandet av en tillsynsmyndighet är särskilt viktigt med tanke på den enskilda medborgarens rättskydd. Medborgaren skall ha möjlighet att vända sig till Postförvaltningscentralen när han anser att ett postverk handlar lagstridigt i sin verksamhet. I postförvaltningscentralens beslut skall kunna sökas ändring i enlighet med lagen om ändringsökande i förvaltningsärenden. Postförvaltningscentralen skall bemannas med de tjänstemän som för närvarande sköter myndighetsuppgifter vid Post- och televerket och deras uppgifter flyttas bort från Post- och televerket.

Att affärsverksamheten och förvaltningsuppgifterna differentieras främjar möjligheterna till rättvis konkurrens. Propositionen motsvarar den europeiska synen på differentiering av förvaltningsmyndigheter och affärsverksamhet.

17 §. *Tillsynsavgifter.* För att finansiera den i samband med Teleförvaltningscentralen arbetande Postförvaltningscentralens verksamhet är det nödvändigt att bära upp en tillsynsavgift av postverken. Det föreslås bli trafikministeriets uppgift att bestämma avgiften. Avsikten är dock inte att med hjälp av avgifterna samla in mera inkomster till staten än vad som behövs för att täcka kostnaderna för verksamheten

och det kapital som investerats i den samt avgifterna för internationellt samarbete. Motsvarande utgifter ingår för närvarande i de postavgifter som Post- och televerket uppbär. I fortsättningen kan en mindre del av dessa utgifter betalas också av de andra utövarna av postförmedling. Det föreslås att tillsynsavgifterna betalas i proportion till den i 2 § nämnda postförmedlingens eller i 3 § nämnda masspostförmedlingens omsättning, varvid den fördelas jämnt över hela fältet.

18 §. *Rätt till upplysningar.* I paragrafen ingår stadganden om trafikministeriets och Teleförvaltningscentralens rätt att för fullgörande av de styrnings- och tillsynsuppgifter som stadgas i lagen få upplysningar av postverken.

4 kap. Tvångsmedel, påföljder och ändringssökande

19 §. *Tvångsmedel.* Enligt 1 mom. kan trafikministeriet eller Teleförvaltningscentralen förplikta den som handlat i strid med eller underlåtit att iaktta lagen eller stadganden och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den att rätta till det som han gjort eller underlåtit att göra.

Enligt 2 mom. kan trafikministeriet eller Teleförvaltningscentralen för att förstärka effekten av en skyldighet som nämns i 1 mom. förelägga vite eller hot om att verksamheten avbryts eller att ministeriet eller Postförvaltningscentralen låter vidta den försummade åtgärden. Beslutet om förpliktande och beslutet om förstärkande kan fattas samtidigt eller särskilt.

I 3 mom. ingår ett stadgande som följer allmän praxis i fråga om sättet att betala och inkräva de kostnader som staten åsamkats genom att den låtit vidta en försummad åtgärd.

20 §. *Återkallande av koncession.* Det föreslås att statsrådet ges rätt att återkalla ett postverks koncession om postverket en längre tid handlar i strid mot lagen eller de stadganden och bestämmelser som givits med stöd av den. Koncessionen kan också återkallas delvis om det är ändamålsenligt.

21 §. *Förbud mot masspostförmedling.* Den svåraste påföljden för ett masspostverk som bryter mot lagen eller mot stadganden och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den är att verksamheten förbjuds. Beslutet skall i samtliga fall fattas av statsrådet. Detta måste

anses ändamålsenligt på grund av åtgärdens betydelse. Statsrådet skall ha prövningsrätt i frågan om det finns skäl att förbjuda verksamheten och om förbudet skall gälla verksamheten i dess helhet eller endast till någon del. Innan en koncession återkallas skall postverket i fråga i varje händelse uppmanas att rätta sitt förfarande och ges skälig tid att efterkomma uppmaningen.

22 §. *Olovlig postförmedling.* I paragrafen stadgas om straff för den som utövar olovlig postförmedling. Det är fråga om verksamhet som helt saknar sådan koncession som krävs i lagen eller om verksamhet som utövas i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller om verksamhet som utövas i strid med koncessionsvillkoren. Vidare kan det gälla utövande av masspostförmedling trots statsrådets uttryckliga förbud.

23 §. *Brott mot tystnadsplikten.* I paragrafen föreslås det att det stadgas om ett straff som påföljd av brott mot tystnadsplikten. Straffbarheten gäller endast uppsåtliga brott.

24 §. *Avgörande av meningsskiljaktigheter och tvister som gäller leveransvillkor och distribution.* Enligt paragrafens 1 mom. kan den som är missnöjd med ett postverks beslut, ändring av leveransvillkoren eller postutdelning få saken prövad av Teleförvaltningscentralen. Begäran om provning skall göras skriftligen inom sextio dagar efter det den som gör begäran fick kännedom om saken. Även om det är problematiskt att bevisa tillkännagivningsdagen till exempel när det gäller utdelningstvister, föreslås det att det stadgas om en fatalitetid. Stadganden kan i praktiken tolkas till den missnöjdas förmån.

25 §. *Ändringssökande.* Enligt 2 mom. får ändring sökas i statsrådets, trafikministeriets och Postförvaltningscentralens beslut hos högsta förvaltningsdomstolen genom besvär. Vid sökande av ändring skall stadgandena i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50) iakttas.

Enligt paragrafens 3 mom. får ändring inte sökas särskilt i trafikministeriets eller Teleförvaltningscentralens beslut om föreläggande av vite enligt 19 §. Därmed vill man förhindra att verkställigheten av beslut blir onödigt fördröjd genom rättsmedel. Rättsskyddet äventyras inte eftersom ändring kan sökas i det egentliga beslutet om åläggande och i föreläggandet av

vite. Liknande stadganden om begränsning av besvärsrätten ingår t.ex. i 56 § ellagen och 27 § telelagen.

5 kap. Särskilda stadganden

26 §. *Handräckning.* Paragrafen gäller vissa myndigheters skyldighet att lämna handräckning. Handräckning kan komma i fråga t.ex. vid verkställigheten av de skyldigheter som ålagts av trafikministeriet eller Teleförvaltningscentralen.

27 §. *Adressregister.* För att främja en smidigare postförmedling och underlätta arbetet att finna de rätta mottagarna föreslås det att det stadgas om rätt för postverk att föra adressregister över postavsändare och postmottagare. Liknande adressregister behandlas för närvarande i datasekretessnämnden som kommer att fälla sitt avgörande i saken. Personregisterlagen skall vara tillämplig på registren. Dataombudsmannen torde ge handledning om detaljerna i registret.

28 §. *Åtgärder med anledning av att viss postförmedling upphör.* Eftersom postförmedlingen är nödvändig för att samhället skall fungera, föreslås det att statsrådet skall bära ansvaret för att kontinuerlig verksamhet tryggas. Avsikten är att postförmedlingen skall fortgå hela tiden i landets alla delar. Ifall postförmedlingen på något område skulle visa sig så olönsam att postverket går i konkurs leder detta i sista hand till att offentlig finansiering måste anvisas för om det inte blir kvar någon annan utövare av postförmedling på området.

29 §. *Frimärksutgivning och användning av andra postmärken.* Genom att Finland har ratificerat UPU:s Världspostkonvention har landet förbundit sig till att enbart Post- och televerkets postfunktion får ge ut internationellt godkända frimärken. Även Ålands frimärken har givits ut i Post- och televerkets namn. Det åländska postverkets rätt att ge ut frimärken lyder inte under denna lag utan ett särskilt avtal ingås så att Åland får ett postverk som erkänns i Världspostkonventionen.

Eftersom det är fråga om en nationell ensamrätt enligt internationella avtal är det motiverat att statsrådet beviljar rätt att ge ut frimärken. Avsikten är att nuvarande praxis i fråga om rätt att ge ut frimärken fortgår.

Det kan hända att postverken erbjuder sina

kunder möjlighet att använda olika slags betalningssätt som förutsätter andra märken på postförsändelserna än frimärken. Till postverkens samarbete ansluter sig också frågor som gäller betalningen av porto och det synliga märket därpå. Eftersom det inte är ändamålsenligt att i lag reglera olika sätt att märkena att portot är betalt, är det nödvändigt att ge Postförvaltningscentralen fullmakt att vid behov meddela föreskrifter om användningen av andra märken än frimärken som visar att portot är betalt.

30 §. *Närmare stadganden.* I paragrafen ingår ett sedvanligt bemyndigande att genom förordning utfärda närmare stadganden om verkställigheten av lagen genom förordning. Avsikten är att genom förordning stadga bl.a. om vilka postförsändelser som ett postverk kan vägra att ta emot eller förmedla och om övre gränsen för postverkets ansvar när en postförsändelse försvinner eller skadas.

6 kap. **Ikraftträdelse- och övergångsstadganden**

31 §. *Ikraftträdande.* Paragrafen innehåller ett sedvanligt ikraftträdelsestadgande.

32 §. *Övergångsstadgande.* I paragrafen ingår övergångsstadganden som avser att trygga rättsställningen för de verksamhetsutövare som inte beviljas koncession.

33 §. *Stadgande om ersättning.* I paragrafen ingår ett ersättningsstadgande med syfte att trygga den rättsliga ställningen för dem som vid den tidpunkt då den föreslagna lagen träder i kraft utövar verksamhet som genom lagen görs beroende av koncession.

1.2. **Lagen angående rättighet att idka näring**

3 §. I lagens 3 § föreslås en ny punkt 16 b, som gäller utövande av postförmedling och utgivning av frimärken.

2. **Närmare stadganden och bestämmelser**

Avsikten är att med stöd av lagen om

postförmedling utfärda en förordning i vilken de praktiska arrangemangen gällande utövning av postförmedling preciseras.

Avsikten är att ändra förordningen om teleförvaltningen (662/ 88). Avsikten med ändringen är att inrätta en specialenhet kallad Postförvaltningscentralen inom Teleförvaltningscentralen.

3. **Ikraftträdande**

Avsikten är att de föreslagna lagarna skall träda i kraft samtidigt som Post- och televerket blir aktiebolag.

4. **Lagstiftningsordning**

Tidningarnas Förbund r.f. har i sitt utlåtande konstaterat att koncessionsförfarandet för samdistributionens del strider emot regeringsformens 10 § och artikel 10.1 i den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter (FördrS 19/90). Justitieministeriet har i sitt utlåtande anfört samma ståndpunkt. Således skulle grundlagsordning krävas för behandlingen av lagförslaget.

Enligt propositionen hör inte sådan utdelningsverksamhet där tidningsföretaget bara delar ut sin egen tidning till tillämpningsområdet för denna lag. Om ett tidningsföretag delar ut andra förläggares publikationer, är företaget enbart anmälningsskyldigt. Masspostförmedling hör inte till koncessionsförfarandet. Eftersom förslaget därmed inte inverkar på utdelning av företagets egen tidning och inte hindrar företaget att anlita andra utövare av masspostförmedling som redan lämnat anmälan, anser regeringen att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Eftersom olika tolkningar har anförts anser regeringen det dock önskvärt att utlåtande begärs av grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

L a g

om postförmedling

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Vid postförmedling skall denna lag iakttas. Lagens syfte är att säkerställa att post kan sändas och tas emot på rättvisa villkor i hela landet. Skötseln av postförmedlingen skall främjas i enlighet med avsändarnas, mottagarnas och postförmedlingens helhetsintresse. Det skall särskilt ses till att tillgången på postservice i glesbygden säkerställs och att kostnaderna där är rättvisa.

Denna lag gäller inte postförmedling i liten skala enligt vad trafikministeriet beslutar särskilt. Denna lag gäller inte heller sådan post- eller masspostförmedling som en utövare av postförmedling behöver för sin egen verksamhet eller som ansluter sig till denna verksamhet.

Om posten i landskapet Åland stadgas särskilt.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *postförmedling* avgiftsbelagd förmedling av postförsändelser från en avsändare eller ett post- eller masspostverk till en mottagare eller till ett annat post- eller masspostverk,

2) *postförsändelse* ett föremål eller ett meddelande försett med mottagarens namn och adress som avsändaren lämnat till postverket för förmedling som postförsändelse. Obunden dagstidning- och tidskrift är dock masspostförsändelser,

3) *masspostförsändelser*, postförsändelser som delas ut till en mottagarna på förhand given adressförteckning,

4) *postverken* innehavare av en sådan koncession som avses i 3 §.

5) *masspostverk* en sådan utövare av postförmedling som lämnat in en anmälan enligt 4 §.

6) *avsändare* en fysisk eller juridisk person som har lämnat en postförsändelse till ett

postverk eller en masspostförsändelse till ett masspostverk för att få den förmedlad mot gällande avgift samt med.

7) *mottagare* den på postförsändelsen eller, friga om masspostförmedling på adressförteckningen antecknade mottagaren av postförsändelsen.

Post- och masspostförsändelsens format, vikt och andra egenskaper definieras genom förordning.

2 kap.

Utövande av postförmedling

3 §

Koncession och villkor för den

Postförmedling får efter koncession av statsrådet utövas av finska sammanslutningar, ämbetsverk, inrättningar och stiftelser samt av utländska sammanslutningar som har registrerat en filialrörelse i Finland. För att koncession skall kunna beviljas krävs att sökanden är solvent och uppenbart kan sköta regelbunden postförmedling. Koncession skall beviljas, om den inte strider mot syftet i 1 § 1 mom.

I koncessionen kan postverkets verksamhetsområde begränsas geografiskt, till vissa slag av postförsändelser och på andra ändamålsenliga sätt. Rättigheterna och villkoren i koncessionen kan ändras med koncessionsinnehavarens samtycke och även annars, om med hänsyn till lagens syfte enligt 1 § 1 mom, finns någon grundad anledning, såsom en väsentlig olägenhet för hela postverksamheten som beror på förändrade omständigheter.

Koncession enligt 1 mom. för obegränsad postförmedling beviljas så att den gäller tills vidare. Koncession för begränsad postförmedling beviljas för en viss tid, dock högst tre år.

4 §

Anmälan om masspostförmedling

Förmedling av masspostförsändelser får efter anmälan till trafikministeriet utövas av finska

sammanslutningar, ämbetsverk, inrättningar och stiftelser samt av utländska sammanslutningar som har registrerat en filialrörelse i Finland. I anmälan kan verksamheten begränsas på det sätt som sägs i 3 § 2 mom.

5 §

Postverkens allmänna skyldigheter

Post- och masspostverk är skyldiga att sköta sin postförmedling i enlighet med sina leveransvillkor. De avgifter som post- och masspostverken uppbär skall vara rättvisa och stå i rimlig proportion till de genomsnittliga kostnaderna för verksamheten.

Post- och masspostverken är skyldiga att mot gällande avgift av var och en som det önskar ta emot och till mottagaren förmedla post- och masspostförsändelser i enlighet med koncessionen och leveransvillkoren. Postverket kan dock vägra ta emot eller förmedla postförsändelser enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

Trafikministeriet beslutar om de allmänna grunderna för leveransvillkor och postavgifter samt meddelar föreskrifter om hur de skall publiceras. Postverken skall enligt trafikministeriets anvisningar i sin verksamhet förbereda sig på att sköta postförmedlingen också under undantagsförhållanden.

6 §

Säkerställande av brevhemligheten och språkliga rättigheter

Postverken skall trygga brevhemligheten i fråga om alla postförsändelser.

Postverken skall i sin verksamhet i tillämpliga delar iaktta språklagen (148/22). Postverken skall även övrigt sörja för att den finsk- och svenskspråkiga befolkningens behov tillgodoses på enahanda grunden i postverkets verksamhet.

7 §

Tystnadsplikt. Beslag och kvarhållande av post

Den som är eller har varit anställd hos ett post- eller masspostverk får inte olovligen röja vad han i tjänsten har fått veta om en kund eller dennes angelägenheter, om röjandet av upplysningarna skulle kränka brevhemligheten eller ett affärs- eller kundförhållande.

Om beslag och kvarhållande av postförsändelser stadgas särskilt.

8 §

Utdelning av post

Postverk som i sin postförmedling har hand om regelbunden lokal postutdelning skall på glesbebyggda områden dela ut posten till en anordning eller konstruktion som med beaktande av de lokala förhållandena finns på ett rimligt avstånd från platsen för adressatens byggnad. I höghus skall posten delas ut i byggnaden.

Posten skall delas ut åtminstone varje arbetsdag, om det inte finns särskilda skäl att göra något annat. Utdelnings sättet kan dessutom bestämmas med beaktande av lokala omständigheter, mottagarens särskilda personliga behov eller andra ändamålsenliga orsaker.

9 §

Utdelningsplan och utdelningsavtal

Postverken skall utarbeta en plan enligt stadgandena i 8 § om hur utdelningen i detalj skall ordnas. Mottagaren kan mot skälig betalning ingå avtal med post- eller masspostverket om arrangemang som avviker från stadgandena i 8 §.

Teleförvaltningscentralen ger vid behov mera detaljerade allmänna anvisningar om placeringen av anordningar och mindre konstruktioner för mottagning och utdelning av post.

Om inte mottagaren och postverket har enats om arrangemangen vid postmottagningen och frågan inte har avgjorts genom ett lagakraftrunnet beslut, har postverket rätt att för vara mottagarens post för avhämtning på det postkontor som ligger närmast mottagaren.

10 §

Obeställbarhet

En postförsändelse som uppenbart är personlig och som det inte har varit möjligt att tillställa mottagaren eller som denne inte har velat ta emot behandlas som obeställbar. En obeställbar försändelse behandlas enligt denna lag och postverkets leveransvillkor.

Postverket skall försöka reda ut vem som är den rätta mottagaren av en obeställbar försändelse. Om det inte går att få reda på mottagaren, skall den obeställbara försändelsen retur-

neras till avsändaren. Om det inte går att få reda på avsändaren har postverket enligt vad som stadgas i 12 § rätt att öppna en sluten försändelse.

Om det inte heller av försändelsens innehåll går att få reda på vem som är mottagare eller avsändare, skall postverket förvara en obeställbar och ickereturnerad försändelse sex månader.

11 §

Förstörande och försäljning av obeställbara försändelser

Om en postförsändelse som avses i 10 § inte avhämtas inom den tid som nämns i paragrafens 3 mom., skall försändelsen förstöras. Om försändelsen innehåller något annat än ett skriftligt meddelande, får detta innehåll säljas på lämpligt sätt.

Andra än uppenbart personliga post- och masspostförsändelser som inte kan levereras till mottagaren eller som denne inte har velat ta emot, skall om det inte har avtalats med avsändaren om returnering, förstöras eller säljas på lämpligt sätt.

Medel från försäljning av masspostförsändelser och innehållet i postförsändelser skall redovisas som inkomst till Teleförvaltningscentralen.

12 §

Rätten att öppna och gränksa postförsändelser

Ett postverk har inte rätt att öppna en sluten postförsändelse, utom när

- 1) avsändaren eller mottagaren har gett sitt samtycke till detta,
- 2) försändelsen är skadad och detta är nödvändigt att öppna den för att skydda innehållet eller konstatera dess skick,
- 3) försändelsen öppnas för undvikande av en skada eller fara som den eventuellt föranleder eller när
- 4) det är fråga om en obeställbar försändelse som inte har kunnat returneras till avsändaren.

En sluten postförsändelse får, i närvaro av en annan person, öppnas av en person som Teleförvaltningscentralen särskilt har bemyndigat.

Innehållet i en öppnad postförsändelse får inte granskas mer än vad som är nödvändigt för orsaken till att den öppnas. På en öppnad postförsändelse skall göras anteckningar som

bestäms genom förordning och om öppnandet skall ett protokoll sättas upp, vilket skall undertecknas av dem som har deltagit i öppnandet och tillställas Teleförvaltningscentralen.

13 §

Postverkets ansvar

Post- och masspostverkets ansvar för en postförsändelse upphör sedan det levererat försändelsen till den anordning eller konstruktion som mottagaren satt upp för ändamålet, överlämnat den till mottagaren eller dennes företrädare eller sedan det fått kvittering för postförsändelsen. Post- och masspostverken är i övrigt ansvariga för postförsändelser enligt sina leveransvillkor.

Om en postförsändelse försvinner eller skadas medan den är i post- eller masspostverkets besittning, är postverket skyldigt att ersätta skadan minst till postförsändelsens bevisade penningvärde, dock högst till ett värde som fastställs särskilt genom förordning, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för Finland.

Ett postverk skall också erbjuda möjlighet att sända rekommenderade eller assurerade postförsändelser.

14 §

Placering av brev- och postlådor

En kommun är skyldig att tillåta placering av sådana anordningar och mindre konstruktioner (*brev- och postlådor*) som behövs för uppsamling och utdelning av postförsändelser på sådana allmänna områden som avses i 75 § lagen om skifte inom planläggningsområde, när inte kan placeras på något annat för postverket, masspostverket eller mottagaren rimligt sätt och till rimliga kostnader. Brev- och postlådor eller användningen av dem får inte medföra onödig fara för trafiken eller väsentlig olägenhet för annan användning av ett allmänt område.

Ägaren till en tomt, mark eller byggnad är skyldig att tillåta att brev- och postlådor fästs på en vägg, en port eller vid ett staket på de villkor som nämns i 1 mom.

Brev- och postlådor får placeras vid sådana sido-, skydds- eller frisiktsområden som avses i lagen om allmänna vägar (243/54), om placeringen eller användningen av lådorna inte medför onödig fara för trafiken eller väsentlig olägenhet för väghållningen.

15 §

Byggnadsnämndens beslut om placering av brev- och postlådor samt skadestånd

Om parterna inte kommer överens om hur brev- och postlådorna skall placeras bestämmer byggnadsnämnden detta med beaktande av hur platsen ifråga används i övrigt och vilka krav ändamålsenlig postgång ställer. I avgörandet skall byggnadsnämnden också beakta de allmänna anvisningar som Teleförvaltningscentralen har gett med stöd av 9 §.

Men och skada som brev- och postlådor orsakar skall ersättas enligt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/77). Avtal om ersättning binder också en senare ägare till fastigheten eller byggnaden.

3 kap.

Styrning av och tillsyn över postförmedling

16 §

Allmän styrning, utveckling och tillsyn

Den allmänna styrningen och utvecklingen av postförmedling ankommer på trafikministeriet.

Teleförvaltningscentralen skall utöva tillsyn över att denna lag och de stadganden och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den iakttas.

17 §

Tillsynsavgifter

Trafikministeriet fastställer de avgifter som skall uppbäras av post- och masspostverken för den tillsyn Teleförvaltningscentralen utövar och som avpassas enligt omsättningen av den verksamhet som avses i denna lag. Storleken på avgifterna skall om möjligt bestämmas så att de täcker kostnaderna för myndighetsverksamheten.

18 §

Rätt till upplysningar

Trafikministeriet och Teleförvaltningscentralen har rätt att av post- och masspostverken få sådana upplysningar som behövs för skötseln av de uppgifter som avses i denna lag, även sådana upplysningar som normalt skall hållas hemliga.

4 kap.

Tvångsmedel, påföljder och ändringsökande

19 §

Tvångsmedel

Om ett post- eller masspostverk bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, kan trafikministeriet eller Teleförvaltningscentralen förplikta verket att rätta sitt fel eller sin försummelse.

Trafikministeriet eller Teleförvaltningscentralen får för att förstärka ett beslut som avses i 1 mom. förelägga vite eller hot om att verksamheten helt eller delvis avbryts eller att åtgärden vidtas på den försumliges bekostnad.

Kostnaderna för en åtgärd som vidtagits på den försumliges bekostnad betalas i förskott av statens medel och drivs in utan dom eller beslut hos den försumlige i den ordning som stadgas i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61).

20 §

Återkallande av koncession

Om en koncessionshavare som avses i 3 § inte iakttar denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den och inte trots uppmaning inom skälig tid rättar sitt förfarande, kan helt eller delvis återkalla koncessionen.

21 §

Förbud mot masspostförmedling

Om ett masspostverk som avses i 4 § inte iakttar denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den och inte trots uppmaning inom skälig tid rättar sitt förfarande, kan statsrådet helt eller delvis förbjuda verksamheten.

22 §

Olovlig post- eller masspostförmedling

Den som utövar post- eller masspostförmedling

1) utan sådan koncession som krävs enligt 3 § eller utan att göra sådan anmälan som krävs enligt 4 §,

2) i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, eller

3) i strid med koncessionsvillkoren eller
4) i strid med förbudet i 21 §
skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag, för *utövande av olovlig postförmedling* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

23 §

Brott mot tystnadsplikten

Den som uppsåtligen bryter mot tystnadsplikten enligt 7 § skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag, för *brott mot tystnadsplikten enligt lagen om postförmedling* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

24 §

Avgörande av meningsskiljaktigheter och tvister som gäller leveransvillkor och distribution

Den som är missnöjd med ett post- eller masspostverks distributionsplan enligt 9 §, ändring av leveransvillkoren eller postutdelning kan föra ärendet för avgörande till Teleförvaltningscentralen. Begäran om ett avgörande skall lämnas in till Teleförvaltningscentralen inom 60 dagar efter kännedom om omständigheten i fråga. Den som önskas få ett avgörande av Teleförvaltningscentralen i en omständighet som gäller honom själv skall ges information hur begäran om avgörande görs.

Twister som gäller avtal med postverk om tilläggstjänster avgörs i den ordning som stadgas om behandlingen av tvistemål vid allmän underrätt.

25 §

Ändringssökande

Besvär över byggnadsnämndens beslut som avses i 15 § 1 mom. får anföras på det sätt som stadgas i 138 § byggnadslagen.

Ändring i statsrådets, trafikministeriets och Teleförvaltningscentralens beslut får sökas genom besvär enligt vad som stadgas i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50). Statsrådet, trafikministeriet och Teleförvaltningscentralen kan i sitt beslut bestämma att beslutet skall följas innan det har vunnit laga kraft. Besvärsmyndigheten kan dock förbjuda verkställighet av beslutet tills besvären har avgjorts.

I ett beslut om föreläggande av vite som

trafikministeriet och Teleförvaltningscentralen har fattat med stöd av 19 § får ändring inte sökas genom särskilda besvär.

5 kap.

Särskilda stadganden

26 §

Handräckning

Trafikministeriet och Teleförvaltningscentralen har rätt att få handräckning av polisen, tullmyndigheterna och gränsbevakningsväsendet vid verkställigheten av denna lag och de stadganden och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den.

27 §

Adressregister

Postverk och masspostverk har rätt att för postförmedlingens behov föra adressregister över avsändare och mottagare av post och masspost.

28 §

Åtgärder med anledning av att postförmedling upphör

Om ett postverks koncession återkallas eller ett masspostverks verksamhet förbjuds eller om postverket eller masspostverket annars upphör med sin verksamhet, skall statsrådet besluta om de åtgärder som skall vidtas för upprätthållande av postförmedlingen.

Nås inte överenskommelse om att anläggningstillgångar som behövs för skötseln av postförmedlingen skall överföras till ett annat postverk, kan statsrådet besluta om överföring mot ersättning. I fråga om grunderna för och bestämmandet av ersättningen skall iakttagas vad som i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter stadgas om inlösningsersättning.

29 §

Frimärksutgivning och användning av andra portomärken

Statsrådet kan på ansökan bevilja ett postverk rätt att ge ut frimärken.

Teleförvaltningscentralen kan vid behov

meddela föreskrifter om användning av portomärken som motsvarar frimärken.

30 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

6 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

31 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 199.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

32 §

Övergångsstadgande

Den som har utövat postförmedling när

denna lag träder i kraft och har ansökt om koncession före den 1 januari 1994 får fortsätta sin verksamhet till dess ansökan har avgjorts.

Den som har utövat masspostförmedling när denna lag träder i kraft får fortsätta sin verksamhet till den 1 april 1994 utan anmälan enligt 4 §.

Den som när denna lag träder i kraft har gett ut frimärken och har lämnat in en ansökan om fortsatt rätt till statsrådet före den 1 januari 1994, får fortsätta att ge ut frimärken till dess ansökan har avgjorts.

33 §

Stadgande om ersättning

Om koncession som avses i denna lag inte beviljas, har den som när denna lag träder i kraft har utövat postförmedling utan koncession, rätt att av staten få full ersättning för den skada som orsakas av att anläggningstillgångarna inte längre kan användas för postförmedling eller på något annat sätt som medför skäligen nytta.

2.

Lag**om ändring av 3 § lagen angående rättighet att idka näring**

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 3 § lagen den 27 september 1919 angående rättighet att idka näring, sådant detta lagrum lyder ändrat genom lagar av den 12 december 1941, den 28 januari 1944, den 8 juli 1961, den 11 december 1964, den 12 augusti 1966, den 16 mars 1979, den 14 juni och 26 juli 1985, den 20 februari och 8 maj 1987, den 26 augusti 1988 samt den 17 maj och 20 december 1991 (858/41, 72/44, 388/61, 597/64, 442/66, 320/79, 484 och 653/85, 184 och 483/87, 774/88 samt 839 och 1549/91), en ny punkt 16 b som följer:

3 §

Genom lag eller förordning stadgas särskilt om idkande av följande näringar:

Denna lag träder i kraft den
199 .

16 b) utövande av postförmedling och utgivning av frimärken;

Helsingfors den 30 april 1993

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Trafikminister *Ole Norrback*